

PŮL NA PŮL NOVINY

MEZINÁRODNÍ DEN ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ

NEZÁVISLÝ OBČASNÍK GENDER STUDIES

NEDĚLE 19. ČERVNA 2011

CO NOVÉHO V MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ?

strana 2

PROČ JSEM FEMINISTKOU?

strana 3

HISTORIE GENDER STUDIES, O. P. S.

strana 3

DO PRÁCE NA KOLE ANEB TRYSKOŽENY V AKCI!

strana 4

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

rok se s rokem sešel a vám se opět dostává do rukou nový, v pořadí již čtvrtý ročník speciálních novin Půl na půl, které vycházejí u příležitosti Mezinárodního dne rovnosti žen a mužů. Hlavním tématem letošního ročníku je situace rodičů pečujících o malé děti. Ta bohužel není lehká, a to zejména pokud jde o oblast zaměstnávání a návratu na trh práce po mateřské či rodičovské dovolené.

Mít v dnešní době dítě je z tohoto pohledu otázkou značně osobní statečnosti. Je třeba připravit se na to, že ačkoli jste profesionál či profesionálka s praxí plus minus deset let, stanete se po dvou, třech či více letech doma pro zaměstnavatele přítěží, které se možná budou chtít zbavit, a po návratu z rodičovské dovolené vám opětovný nástup do práce nemožný. Při shánění místa nového budete nejspíš čelit otázkám na počet dětí, jejich zdravotní stav a zajištění hlídání. A to je další kapitola sama pro sebe...

Vzhledem k demografické situaci v České republice a nepolevujícímu babyboomu je alarmující nedostatek míst ve školkách a jeslích – v podstatě téměř neexistují. Rodiče, zejména matky malých dětí, se tak ocitají v začarovaném kruhu: neseženou-li školku, nedostanou práci – nemají-li práci, neumístí jim dítě ve školce. Na tuto absurdní situaci se nabalují další problémy, jako je nedostatek finančních prostředků v rodině, neboť v ČR je jen velmi málo rodin, které citelně nevnímají výpadek příjmu jednoho z partnerů.

Na tomto místě rozhodně nemohu vyjmenovat všechny bariéry, jež se rodičům malých dětí staví do cesty, úvodník by zabral prostor, který raději věnujeme článkům samým. Naleznete zde informace o iniciativách, které mají za cíl situaci alespoň v některých ohledech zlepšit a podat pomocnou ruku.

Přeji vám inspirativní čtení, klidné dny, a pokud máte malé děti, tak jen příjemné a malé starosti!

Helena Skálová

Ze statistik: Nerovné odměňování v číslech

V Evropské unii činí genderový mzdový rozdíl 17,5 %. U osob zaměstnaných v oblasti vědeckého výzkumu se jedná dokonce o 25 % (Evropská komise, 2010).

Dle CERGE (Centrum pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy) je rozdíl hodinových mezd mezi muži a ženami na stejné pozici ve stejné firmě 11 až 12 %.

Dle Českého statistického úřadu dosahovala v roce 2007 mediánová¹ mzda českých žen 80,2 % mediánové mzdy mužů. Největší rozdíly byly zjištěny u osob se středoškolským vzděláním bez maturity (rozdíl 29,6 %) a u vysokoškolsky vzdělaných s magisterským a vyšším vzděláním (rozdíl 25,3 %).

Rozdíl ve mzdách u kategorie „zákonodárci, vedoucí a řídicí pracovníci“ činí 30,6 % v neprospěch žen (Český statistický úřad za rok 2007).

¹ Mediánový rozdíl je vždy nižší než průměrný rozdíl a to z důvodů, že neobsahuje výjimečně vysoké platy vysokých manažerů, což jsou převážně muži.

ŽENY VYKONÁVAJÍ LEVNĚJŠÍ PRÁCI NEŽ MUŽI. ALESPŮŇ PODLE PLATŮ, KTERÉ DOSTÁVAJÍ.

Alexandra Jachanová Doleželová

Ženy jsou na trhu práce diskriminovány několika způsoby. Mezi ty nejviditelnější bezpochyby patří nerovnosti ve mzdách. Ženy berou asi o 25 % méně než muži. Důvody jsou různé: nemají stejný přístup do řídicích pozic (dle zprávy Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí z roku 2006 pouze 4 % žen dosahují pozic nejvyšších řídicích pracovníků) a zaměstnání, ve kterých jsou více zastoupeny, jsou méně placená. Navíc mají méně peněz i na stejných pozicích, jaké zastávají i muži.

„Ženské“ profese jsou méně placené

Podívejme se třeba na pozici učitelky v mateřské škole a na IT specialistu. Platy jsou nesrovnatelně rozdílné. Nemusíme ale srovnávat pouze soukromou a veřejnou sféru. Zaměstnání, která jsou vykonávána převážně ženami, jsou podhodnocena obecně, ať už se jedná o péči, vzdělávání či např. zdravotnictví.

Rozdílné mzdy na stejné pozici ve stejné firmě

Nerovnosti ve mzdách se objevují i tehdy, pokud muž a žena pracují v jedné firmě na stejné pozici. Zde se jedná o jasnou diskriminaci. Výzkum CERGE (Centrum pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy) ukázal, že **rozdíl hodinových mezd mezi muži a ženami na stejné pozici ve stejné firmě je okolo 11–12 %**.

Nerovné odměňování zakazuje jak česká, tak evropská legislativa. Tuzemské soudy ale v případech diskriminace zákonnou úpravu příliš nerespektují. Názorně to ilustruje případ ekonomky jedné makléřské firmy – tato žena podala žalobu na svého zaměstnavatele, protože pobírala nižší mzdu než její předchůdce (muž). Za pět let činil rozdíl mezi její mzdou a mzdou jejího předchůdce 900 tisíc korun. Firma nepopírala fakt, že bývalý ekonom pobíral vyšší mzdu. Soud ale žalobkyni za pravdu nedal, neboť přestože šlo o stejnou pozici, práce nebyla, dle názoru soudu, vykonávána stejně.

Podle Českého statistického úřadu jsou **nejvyšší rozdíly ve mzdách na nejvyšších pozicích**. Ženy na pozicích vedoucích a řídicích pracovníků berou 67,6 % mzdy svých mužských kolegů. Ženy vydělávají méně, a to bez ohledu na zkušenosti, znalosti a dosažené vzdělání.

Svou roli hrají genderové stereotypy

Proč firmy a instituce hodnotí ženy a muže jinak? Pokud se zeptáte zástupců a zástupkyň zaměstnavatelů, zda mají stejné mzdy pro ženy a muže, odpoví vám, že nehodnotí podle pohlaví, ale podle výkonu. Nechce se věřit tomu, že by ženy byly tak málo výkonné. Spíše zde skrytě působí genderové stereotypy, o kterých zaměstnavatel možná ani vědomě neuvažuje. Příklady jsou ale časté a stále se opakují: muž dostane pracovní auto, žena ne. Muži je častěji zvyšována mzda, protože je automaticky považován za hlavního živitele rodiny, který to dle některých názorů potřebuje víc než žena, jejíž hlavní prioritou má být starost o děti.

Co s tím? Přijít na to, že váš kolega bere vyšší plat než vy, není jednoduché. U mnoha firem musí zaměstnanci a zaměstnankyně již při nábore podpsat smlouvu, že nebudou nikomu sdělovat svůj plat. Proto si tuto informaci kolegové a kolegyně většinou nesdělují, a pokud ano a různé výdělky zjistí, tak si na ně raději nestěžují. Platová transparentnost se příliš nepěstuje. Bez ní se ale nespravedlnost ve mzdách bude dávat jen těžko napravit.

Pozměněná forma článku, který vyšel původně na www.penize.cz.

„RÁDA BYCH UŽ STÁLA TROCHU STRANOU“: rozhovor s Jiřinou Šiklovou, zakladatelkou Gender Studies

Kateřina Jonášová

Když jsem jí položila první otázky rozhovoru, jímž jsem chtěla zmapovat sedm a půl desetiletí jejího života, odpálkovala mě s razancí sobě vlastní: „Na tohle jsem přece už několikrát odpovídala... Ale to je přece notoricky známé...“ Jako by šla stále dopředu – do nových věcí, do nových risků a nových diskusí. Jako by neustále balancovala na vlně doby, nebo možná ještě kousek před ní. Nenapodobitelná a svá – Jiřina Šiklová.

Proč se ti zajímají stále stejné novinářské otázky, proč se nechceš dívat zpátky?

Já se strašně nerada opakuju. To je vůbec ta nehorší kantorská vlastnost: opakovat se. Opakovat totéž je pro mě stagnace, kterou z duše nesháním.

Jeden oblíbený citát nebo příklad ale určitě máš?

Mám jeden oblíbený příklad, kterým dokresluji, jak je těžká skutečná komunikace mezi generacemi. Každý víme něco jiného. Mně něco připadá jako banalita nebo jako vtip, ale už kolem sebe nenacházím lidi, jimž by to také připadalo k smíchu. Protože vnímáme jiné souvislosti. A není to dialog, je to vzájemná informace. Proto je v této moderní době důležité hledat si horizontální, mezigenerační vztahy, a ne ty vertikální. Nicméně určitě není vždy tím nejhodnějším řešením mlčet a strpět všechno. Kde není žalobce, není ani soudce, a situace se tak určitě nezlepší – ani pro vás, ani pro nikoho dalšího.

Neříkej mi, že kolem sebe máš lidi, s nimiž se ti nedaří navázat dialog.

Myslela jsem to opravdu mezigeneračně, tam je to složitější. Ale já mám samozřejmě kolem sebe spoustu lidí ze své věkové skupiny. Na ně tedy nemám často čas, to je pravda, ale sama či osamocená se necítím. Spíše si někdy říkám, že už bych ráda stála někde stranou. Nicméně stále mám hluboko v sobě citát Karla Jaspere, který říká, že „lidé nejsou vinní jen tím, že něco dělají, ale i tím, že něco nedělají“. Vždycky máme legální prostředky, jak zastavit to, co se nám nelíbí. A když něco nechci, tak proti tomu jdu, jak můžu.

Tvoje životní peripetie tě naučily pohybovat se v dost širokém spektru různých skupin. Jaké to na tebe mělo dopady?

Začala jsem život přijímat jako celek. Život je pro mě kontinuum a má určitá stádia, přirozené vývojové krize. Já jsem ale takto pracovala v podstatě od začátku své kariéry. Moje první knížky byly o sociologii mládeže.

(Pokračování na straně 4)

Rovné příležitosti – jak je na tom vaše firma?

Firma roku: Rovné příležitosti je prestižní ocenění pro společnosti, které myšlenku rovných příležitostí pro ženy a muže uvádějí do praxe a které tak v současnosti udávají trend v personalistice. Ocenění může získat každá firma činná v České republice, která v daném roce prokáže kvalitu svých zaměstnaneckých politik a programů v oblasti rovných příležitostí pro ženy a muže. Nedílnou součástí hodnocení přihlášených firem je i zpětná vazba a možnost dalších konzultací, každá zúčastněná firma získává řadu doporučení šitých na míru. **Firma roku: Rovné příležitosti** tak nejen oceňuje, ale nabízí i know-how v oblasti rovných příležitostí na trhu práce a sladování pracovního a soukromého života. Právě proto, že sladování výrazně podporuje rovné šance žen a mužů, stalo se na několik let hlavní sledovanou oblastí hodnocení.

Jak si v otázce rovných příležitostí stojí vaše firma? Zkuste si odpovědět na otázky v následujícím minitestu, který by měl sloužit jako barometr rovných příležitostí ve firmě i jako inspirace pro další rozvoj. Čím častěji odpovíte „ano“, tím větší je vaše šance získat ocenění **Firma roku: Rovné příležitosti**.

- Ptáte se svých zaměstnanců a zaměstnankyň, jak jsou v práci spokojeni a jaká opatření nebo zlepšení by uvítali?
- Zaměstnáváte ženy na řídicích a odborných pozicích?
- Snažíte se o vytvoření týmů různorodých z hlediska pohlaví a věku?
- Odměňujete své zaměstnance a zaměstnankyň za stejnou práci stejným platem?
- Jsou rovné příležitosti žen a mužů součástí vašich firemních hodnot?
- Jsou rovné příležitosti žen a mužů součástí pracovních řádů?
- Nabízíte pružnou pracovní dobu a další flexibilní formy práce jako sdílení pracovního místa, stlačený týden či částečné úvazky?
- Mohou vaši zaměstnanci a zaměstnankyň pracovat z domova?
- Nabízíte profesní vzdělávání či firemní benefity také lidem pracujícím na částečný úvazek?
- Udržujete kontakt s rodiči na mateřské a rodičovské dovolené?
- Máte vypracovaný plán, jak postupovat v případě sexuálního obtěžování a šikany?

Z právní poradny Gender Studies, o. p. s.

Dobrý den, prosím o radu v následující situaci:

27. tohoto měsíce budou dceři 3 roky, a proto jsem kontaktovala svého zaměstnavatele, že 28. nastoupím zpět do práce. Bylo mi však sděleno, že už pro mě nemá místo. Nabídl mi, že mě zaměstná na své pobočce v Českých Budějovicích. Vzhledem k tomu, že trvale žiji v Liberci a tamtéž jsem pracovala i před odchodem na mateřskou a rodičovskou dovolenou, je toto řešení pro mě nereálné. Jako druhou možnost mi nabídl, že bych si mohla rodičovskou dovolenou o rok prodloužit a zůstat doma do dceřiných čtyř let.

Můžete mi prosím vysvětlit, co pro mě z dané situace vyplývá? Předem děkuji za odpověď a zdravím, H. N., Liberec

Odpovídá Martina Štěpánková, právnička:

Po návratu z rodičovské dovolené je zaměstnavatel povinen rodiči (matce nebo otci) přidělit práci, která odpovídá druhu práce sjednané v pracovní smlouvě. Stejně jako druh práce, také místo výkonu práce musí být uvedeno v pracovní smlouvě a zaměstnavatel nemůže rodiče po návratu z mateřské nebo rodičovské dovolené přidělit na jiné místo výkonu práce.

Nárok na rodičovskou dovolenou má rodič do tří let věku dítěte. Při pomalejším čerpání může rodič čerpat rodičovský příspěvek až do čtyř let věku dítěte, nárok na rodičovskou dovolenou však již nemá. Po skončení neplaceného volna je zaměstnavatel povinen zařadit rodiče vracejícího se do zaměstnání na místo odpovídající pracovní smlouvě.

Právní poradna Gender Studies, o. p. s.

Poradna je určena všem, kteří se cítí znevýhodnění z důvodu pohlaví a/nebo věku, či potřebují poradit v oblasti sladování osobního a pracovního života, či se cítí diskriminováni v přístupu ke službám nebo bydlení. Specificky se zaměřujeme např. na ženy i muže před mateřskou/rodičovskou dovolenou, na ní či po ní, na pracující rodiče a osoby nad padesát let. Můžete využít bezplatnou právní poradnu on-line (na www.rovneprilezitosti.cz) i telefonickou (na 224 913 350 nebo 774 913 350 vždy v út 9–11, st 14–16, pá 16,30–18,30).

CO NOVÉHO V MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ?

Ani rok 2011 není výjimkou a na začátku roku začaly opět platit změny v systému mateřské a rodičovské dovolené.

Jednou z hlavních změn je omezení porodného. Do konce roku 2010 měla každá rodička nárok na 13 tisíc korun. Od začátku roku se porodné vztahuje pouze na první dítě a pouze na domácnosti, které nepřekračují 2,4 násobek životního minima.

O tříleté čerpání rodičovského příspěvku je nyní také nutné žádat již do 9. měsíce věku dítěte (do konce roku 2010 to bylo do 21. měsíce). Toto opatření bohužel zmenšuje šanci matek a otců reagovat na aktuální situaci ve vývoji dítěte a volbu musí udělat v období, kdy nemají dostatek informací. Ve čtyřleté variantě čerpání rodičovského příspěvku potom dochází ke snížení poslední fáze čerpání z částky 3 800,- Kč na 3 500,- Kč.

Od 1. ledna tohoto roku jsou účinné i změny v zákoně o zaměstnanosti. Při ukončení poměru tzv. dohodou o ukončení pracovního poměru se snižuje výměra podpory v nezaměstnanosti. I když by se toto opatření nemělo týkat osob, které v zaměstnání končí z důvodu péče o děti, dejte si pozor a rozmyslete si, jakým způsobem rozvážete pracovní poměr. Stále platí nárok osob, které končí rodičovskou dovolenou, na návrat na místo odpovídající pracovní smlouvě.

V letošním roce také MPSV představilo návrhy na změny zákonů, které by měly vstoupit v účinnost v roce 2012. Jde o zásadní změny v oblasti výplat nepojistných dávek.

Tato tzv. sociální reforma přináší pozitivní změnu, protože rozšiřuje limit pro souběh pobírání rodičovského příspěvku a návštěvu zařízení péče o děti. Do dvou let by mohly děti navštěvovat zařízení péče o děti 46 hodin za měsíc (dnes je to pouze 5 dní v měsíci, přičemž je započatá hodina počítána jako celý den) a od dvou let by byl zákonem stanovený limit zcela zrušen (dnes 5 dní v měsíci nebo 4 hodiny denně). Jde jednoznačně o pozitivní krok k větším možnostem rodičů v rámci sladování rodinného a pracovního života.

Návrh bohužel představuje i další změny, které zásadní měrou negativně ovlivňují životy řady lidí a rodin v České republice – jde o řadu omezení a restrikcí týkajících se sociálních dávek pro osoby se zdravotním postižením, dospělé i děti. Tyto změny se týkají i výplaty rodičovského příspěvku a souběhu rodičovského příspěvku a příspěvku na péči.

Nejzávažnější změnou v oblasti výplaty rodičovského příspěvku je podle Národní rady osob se zdravotním postižením zánik nároku na rodičovský příspěvek u dětí, které nesplňují podmínky pro priznání příspěvku na péči v I. stupni. Jde o děti, trpící postižením, které bezpodmínečně vyžaduje dietní stravování (fenylketonurie, celiakie a další metabolické poruchy), děti onkologicky nemocné a děti trpící jinými závažnými interními chorobami.

Audit rovné příležitosti

Gender Studies nabízí genderový audit, který zhodnotí politiky firem zaměřené na rovné příležitosti žen a mužů a sladění osobního a pracovního života a nabídne doporučení pro zlepšení. Firma, která projde auditem, získá osvědčení o absolvování auditu. Pokud máte o audit či další informace zájem, neváhejte nás kontaktovat na e-mailu linda.sokacova@genderstudies.cz nebo telefonu 224 915 666.

Přínosy auditu pro zaměstnavatele:

- stanovení objektivních cílů v oblasti rovných příležitostí žen a mužů, sladování rodinného a pracovního života a antidiskriminace v rámci firemních politik na základě externího posouzení personálních a institucionálních limitů a příležitostí
- získání informací od zaměstnanců a zaměstnankyň firmy
- zvyšování povědomí o rovných příležitostech a sladování mezi zaměstnanci a zaměstnankyněmi a managementem firmy
- externí zhodnocení vnitřních procesů týkajících se řízení a rozvoje rovných příležitostí žen a mužů, sladování rodinného a pracovního života a antidiskriminace a návrh doporučení

Minianketa v Olomouci a Poděbradech

Na to, jaké jsou největší problémy rodičů při návratu do práce po rodičovské dovolené a jak je to s kapacitou zařízení péče o předškolní děti v místech jejich působení, jsme se zeptali Petry Tenglerové z Rodinného centra Heřmánek v Olomouci a Lucie Slaukové z Mateřského centra Rodina a dítě v Poděbradech.

Petra Tenglerová:

„Problémů je více – nedostatek volných míst obecně, minimum pracovních míst na částečný úvazek, aby bylo rodičům malých dětí umožněno sladování práce a rodiny, velmi omezená možnost pracovat z domova, obavy zaměstnavatelů zaměstnat rodiče malých dětí kvůli riziku časté absence v práci, obava ze ztráty pracovních návyků během MD a RD, zhoršené kvalifikace, stereotypně předpokládaná neochota rodičů učit se nové pracovní postupy...“

Pokud jde o zařízení péče o děti, tak pro ty ve věku do 3 let konkrétně v Olomouci zůstaly jedny městské jesle a vznikly jedny soukromé. Péče v nich je pro rodiče značně finančně nákladná. Jiné formy péče (chůvy) jsou téměř nedostupné, chybí nabídka, opět je tu finanční zátěž neúměrná příjmu rodičů. Pokud jde o péči o děti nad 3 roky, tak v celém regionu je nedostatek míst v mateřských školách. Často místo nezískají ani děti ve věku 4 let. Rodiče musí k zápisu nosit potvrzení od zaměstnavatele, že se k určitému datu vracejí do práce. Pokud pracovní místo nemají, školka jim dítě nevezme a oni si tak vlastně ani zaměstnání hledat nemohou, protože nemají zajištěnou péči o děti. Jsou to občas kuriózní situace, jedné matce dvojčat oznámil třeba zřizovatel MŠ, že jedno dítě jí do školky umístí, pro druhé dvojčát místo nemají... I proto se naše RC Heřmánek rozhodlo nabídnout pro rodiče nové služby: mimo projekty, které realizujeme a jejichž náplní je pomoc s návratem na trh práce formou speciálních kurzů a poradenství, je to navíc hlídací koutek, poskytující krátkodobé hlídání dětí od 6 měsíců v bezpečném prostředí herní RC s proškolenými hlídacími tetami, a Školíčka Anička pro děti od 2,5 roku, které se scházejí jeden den v týdnu v uzavřené skupině s pedagogickým programem po dobu 3 měsíců. Rodiče mají o tyto služby zájem a velmi kladně je hodnotí.“

Lucie Slauková:

„Největším problémem je vůbec najít práci, když už se rodiče nebojí v životopise se k dětem přiznat. Pokud se vracejí do svého původního zaměstnání, je důležité, aby jim zaměstnavatel vyšel vstříc zkráceným pracovním úvazkem nebo flexibilní pracovní dobou, případně umožnil rodičům i částečnou práci z domova, pokud to jde.“

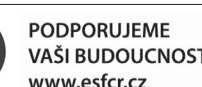
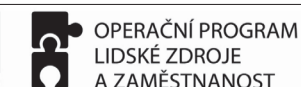
Pro rodiče je také velmi důležité, aby dítě měli kam umístit, pokud nemají hlídající prarodiče. Pokud se jim tedy podaří získat místo v mateřské škole, ať již státní nebo soukromé, mají téměř vyhráno. Ovšem často mají mateřské školy otevřeno odpoledne jen do 16:00 nebo 16:30 hodin, to je stále ještě v menších městech zvykem. Podobnou pracovní dobu mají i kolní družiny. Pro rodiče, kteří za prací dojíždějí, je to téměř neřešitelná situace. Často se tedy stává, že starší sourozenci vyzvedávají ze školek a družin své mladší bratry a sestry, popřípadě si rodiče najímají studující, aby jim děti vyzvedli. Podle mého názoru totiž rodiče neřeší jen období, kdy aktuálně nastoupí do práce, ale i dlouhou dobu potom, cca do věku 10–12 let svých dětí, kdy se trochu osamostatní a ze školy nebo na kroužky a mimoškolní aktivity mohou chodit samy.

V našem městě, ale i širokém okolí je v současnosti kapacita státních zařízení péče o děti naprosto nedostačující. Naštěstí částečně vypomáhají zařízení soukromá – Montessori školka, hlídací kluby, částečně i mateřské centrum, které nabízí hlídací služby. Je to ale podle mého názoru jen určitě období, kdy dochází k boomeru dětí a zvýšené porodnosti u populačních ročníků a je tedy jen otázkou času, kdy se tato situace zase změní.“

Kontakty

Rodinné centrum Heřmánek a Centrum pro rodiny s dvojčaty a vícčetaty, Náves Svobody 41, 779 00 Olomouc – Holice, www.rc-hermanek.cz

Mateřské centrum Rodina a dítě, Za nádražím 763, 290 01 Poděbrady, <http://mcpodebrady.ecn.cz>

PROČ JSEM FEMINISTKOU?

Já bych se spíše zeptala, jak je pro někoho možné za současného společenského nastavení feministkou nebýt. Ženám přeci nemůže být jedno, že jenom na základě svého genderu vydělávají méně než muži v obdobných pozicích, že jsou mnohem častěji než muži obětmi domácího násilí a znásilnění, že ještě pořád většina z nich má dvojitou směnu – jednu v práci a druhou doma – a že jsou z důvodu (potenciálního) mateřství nahlíženy jako nežádoucí zaměstnankyně. Nebo jo?

Nina

Abych si mohla vzít krátkou sukni a neznamenalo to, že chci někoho sbalit.
 Abych se mohla pohádat v hospodě za svá práva, cíle a hodnoty.
 Abych mohla čumět na fotbal a pít pivo a nemusela vyšívat.
 Abych mohla žít s holkama a klukama a nebyla jediná, kdo bude uklízet.
 Abych mohla být krkavčí matkou a nebo nebyť matkou vůbec.
 No a taky pro to, aby rovnost nebyla privilegiem.

Lexa

Být feministkou nevede rozhodně ke spokojenějšímu životu, naopak bych řekla, že ho to tak zproblematizuje, že je těžké vůbec nějaký život žít. Jde o základní nabourávání lidské podstaty a prvků, které určují naši identitu – vše se čte a zkoumá proti srsti: jazyk, kultura, náboženství, nic není najednou bezproblémové, nemluví o vztazích atd. Být feministkou je strašná dřina, protože se člověk musí pořád obhajovat a vše vysvětlovat a neustále narážá na neporozumění. Někdy přijde i o kamarády a rodinu. No, nikomu bych to nedoporučovala.

Miša

Nevím, proč jsem feministkou, tak nějak se to prostě stalo a přijde mi to normální. Nikdo se neptá, proč nekradu, nepodvádám, nevráždím – prostě proto, že je mi to cizí stejně tak, jako je mi být feministkou vlastní. Znamená to pro mě hlavně to, že posuzují lidi – včetně sebe – podle toho, jací jsou, a ne podle jakýchkoli definic toho, jací by být měli – jako správné ženy a správní muži.

Helena

Feminismus můžete chápat jako relaxaci. Být feministkou je super záležitost, proč si čas od času neohlídnout nohy, neutrácet za make-upy, neuklízet a nevařit. Okolí jenom (ne vždy shovívavě) pokyvuje hlavou: No jo, ona je ta feministka.

Kristýna

Abych mohla dělat, co chci, a nemusela dělat, co nechci. A nepřipadala si při tom blbě/nepatřičně.

Markéta

Feminismus vyzdvihuje hodnoty, které vnitřně uznávám a vážím si jich – svobodu, volbu rozhodování, samostatnost, zodpovědnost. Na druhou stranu jsem si pod vlivem feminizmu uvědomila, že nemusím zvládnout všechno sama a nemusím být krkem, který kroutí hlavou (nevědný a obzvláště nesnesitelný odkaz našich matek, ale především doby, ve které žily!). Čímž chci říct, že z hlediska ryze praktického, například rodiny – slaďování práce a rodiny, výchovy dětí, chodu domácnosti atd. – v tom všem nejsem sama, viníky a aktéry celé situace jsou oba rodiče. V partnerském životě pak feminismus z mého hlediska přispívá ke zhodnocení samotné podstaty partnerství, ke spolupráci a komunikaci.

Lada

Protože si myslím, že feminismus pomáhá ženám (a mužům) vést šťastný život. Neustále slyším, jak mám vypadat – reklama mi poradí, že "to roští patří pryč", na lupy mi pomůže růžový šampón, žlutý krém zlikviduje mastnou pleť, a pokud muž nebude mít svůj den, tak mě prostě vypustí... Není jednodušší mít prostě ráda svoje tělo? Mít ráda svoje tělo, i když všude slyším, že pokud nebudu mít určitý obvod pasu a hrudníku, jsem nepoužitelná? Feminismus je pro mě cestou, jak se z tohoto chápání světa vymanit a žít podle sebe. Kdybych nebyla feministka, myslela bych si, že špatná jsem já, vadily by mi kritické hlasy na můj vzhled. Takhle vím, že chyba není na mojí straně a že mám na výběr.

Lucie

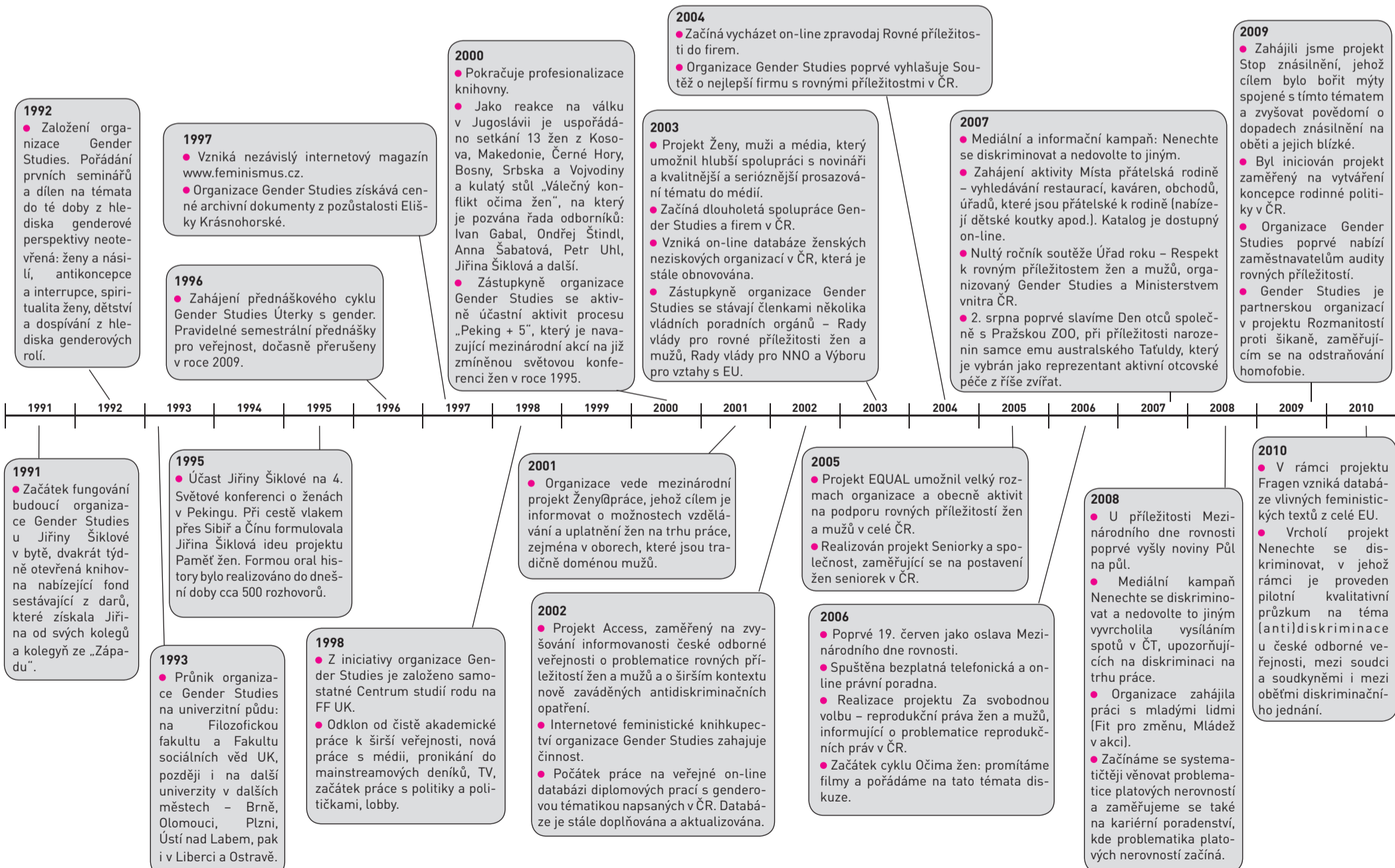
Hned je každému jasné, jaké principy ve svém životě zastáváte. Jsem zásadně proti tomu, aby se kdokoli z nás musel omlouvat za své pohlaví, věk nebo zdravotní stav.

Linda

Protože jsme ušly teprve krátký kus cesty. Kdybychom ušly dlouhý kus, nikdo by nám neříkal „holčičko“.

Anička

HISTORIE GENDER STUDIES, O. P. S. V DATECH

„RÁDA BYCH UŽ STÁLA TROCHU STRANOU“: rozhovor s Jiřinou Šiklovou, zakladatelkou Gender Studies

(Pokračování ze strany 1)

Moje disertace se týkala vývoje hnutí YMCA mezi dvěma světovými válkami, přičemž jsem měla nastudován vývoj všech možných mládežnických a studentských hnutí od konce 19. století. Pak jsem přistála na Filosofické fakultě a přednášela jsem tam sociologii mládeže a dějiny české sociologie. Pak jsem se po vyhození z fakulty dostala do Thomayerovy nemocnice, kde jsem pracovala se starými lidmi a pod pseudonymy tam psala studie jako Pacient a lékař. Jak sdělit pacientovi, že je vážně nemocný, a jak to sdělit jeho okolí apod. A měla jsem možnost sledovat zblízka tu medicínskou profesi. Málokterá profese je tak hierarchizovaná. Já jsem měla pro lékaře zajímavý statut vyhozené. Sestřičky ke mně chodily pít kafe a kouřit, pomáhala jsem jim, ne tedy s pacienty, ale uklidňovala jsem je a vyjednávala. Posílaly mě za umírajícími. Když babička hodiny seděla u mrtvého, uvařila jsem jí kafe a vytáhla ji z toho prostoru, který ji nechtěl pustit. Místním tajným řádovým sestram jsem pomáhala psát různá tendenční socialistická hlášení, která musely odevzdávat. Samozřejmě, že lidi za mnou chodili s různými trablema, protože neměli nikoho jiného.

To byl tedy výživný oblouk – začít se studenty a rázem se ocitnout mezi umírajícími.

Díky tomuto oblouku jsem začala uvažovat o dimenzích lidské identity. Tyto vývojové fáze – jako dospívání a stáří – jsou normální vývojové fáze. Jak je ale člověk podmiňován tím, že ví, v jaké fázi a v jaké roli se zrovna nachází? Co mám za roli jako puberták, jako dospívající – a co to znamená, když jsem dospívající žena, dospívající Němka nebo Židovka? A dospěla jsem k tomu, že když se podíváš na život jako na celek a přes zvětšovací role či identity, tak jsi v každé fázi života do jisté míry minoritou.

Vidíš nějaký posun v chápání žensko-mužského soužití?

Ano, a vidím to i v diskusích s běžnými lidmi. Na setkání se mnou chodí většinou ženy. No a já jim třeba říkám: „Nikdy už nebude v rodině ve vyspělých zemích tolik dětí jako dřív, protože děti jsou luxus.“ Nebo: „U nás se rodí více dětí nemanželských než manželských.“ A ty starší ženy, dejme tomu kolem šedesátky, to z mé strany berou jako projev feminismu. Ale přitom to není projev feminismu, to je konstatování. To, že něco konstatují, neznamená, že to propagují. Starší ženy zkrátka chtějí, aby společností byla opakováním toho, co ony zažily. Zatímco mladší ženy spíše zajímá, jak dál. A tento rozpor mezigenerační tu dle mého názoru bude vždycky.

Jaký vidíš rozdíl nebo rozpor mezi zakládající generací žen kolem Gender Studies a generací, která vede Gender Studies dnes?

Na začátku tady nikdo o feminismu nic nevěděl, takže ta první generace se stavěla spíše proti feminismu nebo stranou. Ta druhá ho používala jako demonstraci sebe sama. A teprve ty současné ženy bych řekla, že mají k feminismu normální postoj. Mají o něm dostatek informací, vědí, co to je, nepřehánějí, nedávají na odív a nejsou v křeči. Řekla bych, že se tu ve zkratce opakuje zkušenost z vývoje feministického hnutí v Americe. Hodně v tom udělalo to, že první vlna aktivistických feministek ze zahraničí byla velmi rychlá. Záhy poté – už v roce 1993–94 – je začaly následovat spíše akademické. A od té akademické roviny se začala odvozovat ta rovina žitá – applied. A v současné době již holky kolem Gender Studies dovedou feminismus nedemonstrovat, ale přenášet do života.

V roce 1995 jsi za Gender Studies jela na Světovou konferenci OSN o ženách v Pekingu. Jela jsi vlakem a byl to asi jeden ze zásadních zážitků – setkání s ženami tolika různých kultur.

V tom vlaku do Pekingu byly zástupkyně oficiálních struktur jednotlivých zemí, pak zástupkyně nevládních organizací a pak individuální aktivistky. Ten rozdíl byl zřetelný na první pohled. Jako by tam byly tři formy žen. A řekla bych, že to statutární bylo výraznější než to, že jsou ženy a z jaké pocházejí kultury. Mám tedy za to, že je naivní se domnívat, že rod nebo kultura jsou zásadní faktory ovlivňující chování člověka. Získaný statut – podmíněný tradicí – je silnější.

Jaký další poznatek sis z toho dialogického vlaku do Pekingu přivezla?

Že je potřeba jít i ve feminismu vlastní autentickou cestou. Ta tendence naskakovat, rychle se přizpůsobovat, přejímat termíny a tak dále, tady byla najednou strašně silná. Přitom si myslím, že přijetí cizí interpretace sebe sama je chybné. Ona má jiný obsah, ale my ji pojmenujeme stejně. Vždyť i gender studies jsou o vytváření jazyka.

Jaké je podle tebe dnes největší téma v oblasti genderového pohledu na společnost?

Nejsou to určitě manažerky a nejsou to ženy v politice. Já se domnívám, že ženy, na které by bylo dobré se zaměřit, sedí dneska u pokladny v Lidlu. Ale tato témata jsou zkompromitovaná socialismem, neboť zaváním zájmem o dělnickou třídu. To je jedno téma. Druhé téma je ženské pečovatelsví. Jak ohodnotit péči? Jak redefinovat pojem práce? Nikdy už tady nebudou mít všichni lidé práci. Ale to přece není problém. Problém je v tom, jak efektivně využít čas.

Takže i pojem slaďování rodinného a pracovního života chce podle tebe redefinovat?

Zcela určitě. Já například pracuju pořád a nerozlišuju to. Když mi někdo řekne, dejte si pyžamový den a jen tak se flákejte po bytě, tak se úplně zvedám na zadní. To já bych chtěla. Já neodlišuju pracovní sféru od té nepracovní. Asi proto, že cokoli jsem v životě dělala, mě vážně bavilo. Taky mám jednu důležitou schopnost, že si u spousty věcí dovedu zdůvodnit jejich smysl. To jsem se naučila od Emmanuela Rádlu. A smysl je dimenze, kterou do svého konání dává jediná osoba sám. Kdybych měla dát nějaký návod, bude to: „Dělejte to, co vás uspokojuje, pak vás to nebude unavovat.“ A přidejte-li k uspokojení ještě onen smysl, pak víte, že tu nejste zbytečně. A hledání smyslu a uspokojení je obrovské téma jak pro ty staré lidi, tak pro vaši střední generaci, která přeshlapuje mezi hodnotami, mezi Klausem a Havlem.

Máš pro ty, co přeshlapují, nějaké povzbuzení?

Řeknu to zase jedním svým heslem: „Ne lepší, ne horší, jiná!“ Já s tebou nebudu souhlasit, já jsem jiná, ty jsi jiná. Ale musíme každá ustoupit od svých dogmatických názorů a přijmout vzájemně svou jinakost. A nechat se strhnout stádem. Já jsem se například nemohla nikdy doopravdy ztotožnit ani s komunistickou stranou, ani s tím disentem. Já jsem jim pomáhala, to ano, ale nebylo to takové to pravé odevzdání. Nikdy jsem bohužel kolem sebe neměla takovou skupinu, která by mě úplně pohltila.

Proč bohužel?

Protože to je úžasný odpočinek splynout s davem. Ale já toho nejsem schopná. Já jsem nikdy nebyla schopná držet v ruce jakoukoli fanoušku. Nevadí mi brát se za konkrétní problémy, ale za ideologii to neumím.

Na začátku tohoto rozhovoru jsi řekla, že už bys ráda stála stranou.

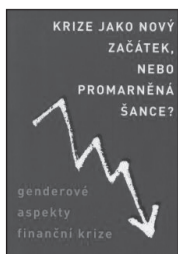
Ano, já chci být v pozadí. Já jsem například velice spokojená s vývojem Gender Studies – založily jsme to, rozjely a teď už to běží samo, já se na to mohu dívat, můžu k tomu občas něco kecnout a těšit mě to.

KOMIKS

Nakreslila Dora Dutková.

Krise jako nový začátek, nebo promarněná šance?: Genderové aspekty finanční krize.

Ed. Linda Sokačová. Praha: Gender Studies, 2010. 84. str.

Finanční krize je realitou. Je realitou, i když ne vždy je skutečnou příčinou opatření a politik, které se chystají nebo už fungují. Finanční krize má nejen své příčiny, ale i důsledky a dopady. Ty však nejsou univerzální, jak se mnohdy zdá a jak deklarují politická reprezentace. Na některé skupiny obyvatelstva jsou dopady kvůli stavu ekonomiky i politickým opatřením intenzivnější. Finanční krize má i svůj genderový rozměr. To nemusí nutně znamenat, že dopadá ve všech svých fázích hůře na ženy (přestože řada analýz tento fakt potvrzuje), jde především o to, že na muže a ženy dopadá jinak a různou měrou. Intenzita dopadů ze sféry ekonomiky se zvyšuje, pokud se k tomu přidají škrt v sociální oblasti, které dopadají především na ženy a následně na děti a postavení domácností.

Neviditelný problém: Rovnost a diskriminace v praxi.

Sborník textů autorského kolektivu k problematice rovnosti a diskriminace v ČR. Ed. Helena Skálová. Praha: Gender Studies, 2010. 68 str.

Cílem této publikace je popsat současnou situaci v České republice, jasně definovat pojmy rovnost a diskriminace, představit antidiskriminační zákon a shrnout možnosti, které v této oblasti nabízí obětem i institucím, jež s nimi pracují. Součástí publikace je i zpráva z pilotního výzkumu, realizovaného obecně prospěšnou společností Gender Studies v roce 2009 mezi odborníky a odbornicemi na antidiskriminaci z neziskového sektoru, právníky a právníčkami, soudci a soudkyněmi a v neposlední řadě i oběťmi diskriminace. Výsledkem je řada doporučení, která by měla přispět k vyšší efektivitě práce neziskových organizací, advokátních kanceláří, soudů i dalších státních institucí.

Do práce na kole aneb Tryskoženy v akci!

1. Přemlouvám kolegyně, aby se mnou založily cyklotým v soutěži Auto*Matu Do práce na kole. Jednak se jedná o bohulibý úmysl (tak to prezentuji směrem ven), ale taky jsou za tím čistě zjištěné, osobní důvody (ty si raději nechávám na začátku pro sebe). Například doufám, že tento počín zvýší šance na zprovoznění sprchy v kanceláři.
2. Hurá, přihlásila se Lucka! Sprcha je na dohled.
3. Tak budoucnost sprchy se bohužel odvíjí od plánů majitelů nemovitosti, kde sídlíme. Náš tým je zřejmě jen tak nepřesvědčiv. Nevadí, pořád tu jsou bohulibé úmysly. Jízda na kole je sport. Dělá to pro sebe. Můžu se smát řidičům, co stojí ráno v zácpě. A prý jsou holky na kole sexy. Pořád dost důvodů, proč jezdit.
4. Vymyslíme název týmu. Lucka přichází s nepublikovatelným návrhem. Z nedostatku invence prosíme naše fanynky a fanoušky na facebooku, aby nám pomohli. Nakonec vítězí Tryskoženy. No, když jedu po Kosárkově náměstí, tak občas šlapu docela rychle...
5. Začíná soutěž a já uléhám do postele s angínou. Věřím, že Lucie nezahálí (zahálela).
6. Po dvou týdnech od začátku soutěže obezřetně vyjždím. Trochu si pokašlávám, ale je to fajn. Navíc věřím tomu, že se individuálním cestováním minimalizuje možnost, že mě někdo znovu nakazí.
7. Dělá se pěkně a já přijíždím do práce zpocená. V kuchyni se setkávám s Luckou, která mi naivně říká, že se asi začne po přjezdu do práce sprchovat. Je mi jí trochu líto.
8. Jsme v polovině soutěže, náš tým je na pěkném 233. místě z 266 týmů. Jenže soupeře s Tescem! Ale pořád zbývají zhruba dva týdny a taky se můžeme zapojit do soutěže o nejkreativnější přístup.
9. V době uzávěrky těchto novin není vůbec jasné, jak soutěž pro Tryskoženy dopadne (o sprše ani nemluvě). Ale já od začátku věřím, že nejdůležitější je zúčastnit se, provětrat si ráno i večer hlavu a nadechnout se vůně šeráků po cestě.

Tryskožena K.

Vyřídím z Libně směr karlínská cyklostezka. Dneska po dlouhé době jedu do práce na kole. Cestou mímám tři semaforey – příjemné je zjištění, že na přechodu se mnou čekají další dvě cyklistky – že by byla Libeň líhni žen, co používají kolo jako dopravní prostředek do práce? Při průjezdu Karlínem si užívám industriální pohled, který už brzy nahradí nové budovy, a konečně mě stezka vyplivne na nábřeží. Pohled na karlínskou divočinu střídá panorama Hradčan, a už jen projet pod Karlovým mostem, Kampou a mám dvě třetiny jízdy za sebou. Hurááá, už jsem pryč z dosahu skupinek turistů – které z mně neznámého důvodu nereagují na moje neustálé zvonění a prostě ne a ne uhnout – a jsem už skoro v práci. Mírně zpocená (ale zase ne moc, do kopce to vůbec nemám) se řítím do kanceláře. V kuchyni potkám Kristýnu, která se posmívá mé chuti se vysprchovat – vlastně mě to zase tolik nepálí – a sedám k počítači...

Tryskožena L.

PŮL NA PŮL NOVINY

Vydává Gender Studies, o. p. s., Gorazdova 20, Praha 2, www.genderstudies.cz. Vychází 19. června 2011.

Šéfredaktorka: Kristýna Ciprová
Editorky: Nina Bosničová, Helena Skálová
Redakce: Lucie Bildarová, Nina Bosničová, Kristýna Ciprová, Alexandra Jachanová Doleželová, Anna Kotková, Helena Skálová, Linda Sokačová, Michaela Svatošová, Lada Wichterlová
Další příspěvky: Marcela Adamusová, Kateřina Cidlinská, Maresa Feldmann, Monika Goldmann, Jaroslava Hasmanová Marhánková, Petra Hůlová, Anna Jířová, Kateřina Jonášová, Julia Kubisa, Radka Mrzilková, Sylvie Porubánová, Lucie Slauková, Olga Škočková-Bláhová, Petra Tenglerová
Jazyková redakce a korektury: Kristina Karasová
Grafika: eatelier.cz

ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ

OPERAČNÍ PROGRAM LIDSKÉ ZDROJE A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME VAŠI BUDOUCNOST www.esfcr.cz

PŮL NA PŮL NOVINY

MEZINÁRODNÍ DEN ROVNOSTI ŽEN A MUŽŮ

SPECIÁL

NEDĚLE 19. ČERVNA 2011

HOROSKOP

strana B

CHUDINKA SEBEÚCTA

strana C

KOMIKS
KŘÍŽOVKA

strana C

ŽENY V ČESKÉ POLITICE -
STÁLE STEJNÁ POHÁDKA?

strana D

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, dost by mě zajímalo, jak je vůbec možné, že ještě pořád:

- za stejnou práci ženy dostávají často až o 25 % menší mzdu než muži, a to jenom proto, že jsou ženy,
- se se sexuálním násilím v průběhu svého života setká až 25 % žen,
- rozdíl mezi zaměstnaností žen s dětmi a bez nich je v rámci celé Evropské unie největší právě v ČR (činí až 40 %),
- se zhruba polovina neúplných rodin v čele s rozvedenou matkou pohybuje pod hranicí 1,5 násobku životního minima,
- je pouze v 58 % obcí v ČR dostupnost mateřské školy reálná pro všechny zájemce a zájemkyně,
- je historicky nejvyšším podílem žen poslankyň v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky pouhých 22 %?

Existujeme a pracujeme proto, aby se tato čísla změnila k lepšímu... Nina Bosničová, Gender Studies, o. p. s.

„Pomáhat někomu znamená pomáhat i sobě“: rozhovor s Janou Hradilkovou ze sdružení Berkat

Nina Bosničová

Na rozhovor s Janou Hradilkovou jsem se moc těšila. Jednak z toho důvodu, že konečně blíže poznám jednu z osob, která stála u zrodu Gender Studies – organizace, kde již šestým rokem pracuji –, a jednak proto, že jsem velmi fascinována aktivitami sdružení Berkat. Proč a jak Berkat vznikl, co to slovo vůbec znamená a že mezilidská pomoc může mít pozitivní dopad na všechny zúčastněné strany – o tom všem se mnou Jana Hradilková v následujícím rozhovoru s energií sobě vlastní ochotně a otevřeně mluvila.

Jak Berkat vznikl?

Když se začalo v devadesátém devátém roce v Čechách válčit, oslovil mě člověk, kterému jsem byla doporučena svým známým, že potřebuje pomoc s organizováním občanské petice proti válce v Čečensku. Začala jsem dávat dohromady lidi, které jsem znala z různých nevládek. Cílem bylo zformulovat a vydat memorandum neziskových organizací, neudělat jenom individuální podpisovou petici, ale vlastně takovou koalici proti válce v Čečensku. Hlavní ideou bylo vyjádření protestu proti porušování lidských práv v Čečensku jakožto solidární gesto České republiky, která zažila osmašedesátý. Kromě memoranda jsem ještě požádala o pomoc Jima Ottawaye (americký sponzor, který finančně pomohl Gender Studies vydat několik publikací – pozn. redakce), jestli by nepodpořil sestavení antologie rozhovorů se ženami z Grozného. V té souvislosti jsem se seznámila s novinářkou Petrou Procházkovou a začaly jsme si velice intenzivně psát.

(Pokračování na straně B)

„Sandwichová generace“ – kombinování práce a péče o závislé členy rodiny

Jaroslava Hasmanová Marhánková

Termínem „sandwichová generace“ označujeme fenomén, kdy lidé v produktivním věku s dětmi ještě plně neosamostatněnými pečují rovněž o stárnoucí rodiče. Téměř tři čtvrtiny lidí ve věku 45 až 59 let pomáhá svým stárnoucími rodičům v každodenním životě. Téměř polovina z nich tuto pomoc označuje za častou (Vidovičová a Rabušic 2003). V kontextu tzv. stárnoucí populace se kombinace práce a péče o děti a stárnoucí členy rodiny bude stávat každodenní realitou stále větší části pracujících. Jednou z nejčastěji uváděných obav pečujících je přítomnost právě strach ze ztráty zaměstnání.

Typickým pečujícím se stává žena v pozdním produktivním věku, která povinnosti spojené s péčí o stárnoucí rodiče kombinuje s péčí o dospívající děti. V polovině případů se k tomu přidává i potřeba harmonizace se zaměstnáním. Někteří autoři a autorky používají k popisu této situace termín „ženy uprostřed“ – tyto ženy se nacházejí uprostřed své životní biografie, obklopeny ze všech stran potřebami svých manželů a dětí, stárnoucími rodiči a svého zaměstnání (Přidalová 2007).

Pracovní vytížení spolu s péčí o více závislých osob najednou může snadno vést ke konfliktu rolí. Firmy na západ od našich hranic reagují na tuto situaci řadou opatření cílících na specifickou situaci „sandwichové generace“. Mezi ně patří například programy umožňující výběr několika dnů (ne)placeného volna, které jsou využívány k zajištění péče o závislé členy rodiny a dávají možnost vybrat si volný den v případě krizových situací spojených s péčí. Dále flexibilní pracovní doba a možnost práce z domova v blízkosti opečovávaných osob. Tato opatření reflektují skutečnost, že strach o opečovávaného člověka, který zůstává doma sám či s pomocí cizích, může být pro práci mnohem rušivější než jeho faktická blízkost a osobní vykonávání pomoci. Dalším příkladem jsou asistenční programy zaměřující se na dostatečnou informovanost zaměstnanců/zaměstnanek a jejich nadřízených o dané problematice a možnostech pomoci. Mohou zahrnovat organizaci vzdělávacích seminářů o zvládnutí péče a různých formách asistence či zřízení svépomocných skupin pro pečující.

LZE SLADIT PRÁCI A RODINU?

Co si o tom myslí české matky na rodičovské dovolené

Kateřina Cidlinská, NKC Ženy a věda

V březnu tohoto roku proběhla v jednom regionálním mateřském centru skupinová diskuse se ženami na rodičovské dovolené. Jejím cílem byla identifikace překážek, které rodičům po rodičovské dovolené (RD) brání navrátit se na trh práce a které omezují jejich plnohodnotné působení v zaměstnání. Diskuse se zúčastnilo sedm matek z jednoho menšího českého města ve středočeském kraji. Vzorek informantek pokrýval škálu vzdělání od vyučení bez maturity až po vysokou školu. K účasti na diskusi byli přizváni i muži – otcové, ale žádný nakonec nedorazil. Studie si nečiní nárok zobecňovat výstupy z analýzy na celou českou populaci.

Překážky návratu na trh práce po RD lze na základě výpovědí informantek rozdělit na objektivní a subjektivní. Je však nutné upozornit, že toto rozdělení je zjednodušující, neboť ne všechny překážky je vzhledem k silné provázanosti obou těchto kategorií možné jednoznačně označit jen jako objektivní či subjektivní. Zejména u subjektivních bariér je důležité si uvědomit jejich souvislost s obecným společenským kontextem.

Jako objektivní překážka byla identifikována povaha českého trhu práce, který nepočítá se zaměstnanci i jako s rodiči, takže na něm nejsou běžná taková uspořádání práce, která by sladování práce na částečný úvazek. Jak podotkla jedna z informantek: „Ten trh podle mě není vůbec připravený na tu spoustu žen, co by se chtěly vrátit zpět do práce a nemají kam.“ S rodiči jako pracovníky však příliš nepočítá ani stát, který nezajišťuje dostačující síť institucí péče o předškolní děti, tedy jeslí a školek. Školky jsou sice dostupnější než jesle, ale jejich počet a rozmístění stále nepokryvá potřebu a také otevírací doba těchto zařízení často neodpovídá pracovní době rodičů. Stát ani nepodporuje zaměstnavatele v zaměstnávání rodičů. Aktuální legislativa finančně znevýhodňuje zaměstnavatele, který by chtěl například umožnit zaměstnat dvě osoby na jednu pracovní pozici. V současné době jsou matky na pracovním trhu něco jako méněcenné pracovnice – zaměstnavatelé v nich nevidí lukrativní zaměstnance, neboť očekávají, že jejich pracovní nasazení nebude sto procentní z důvodu péče o děti. Jedna z informantek uvažuje: „Zaměstnavatelům vůbec nedochází, že by si matek po mateřské mohli vážít, protože už mají nějakou praxi a budou rády, že mají práci, kterou se budou snažit si udržet.“ Na českém trhu práce je navíc běžná nezakonná praxe, kdy zaměstnavatelé zjišťují rodinnou situaci či rodinné plány zaměstnanek, případně je dokonce nutí se smluvně zavázat, že neotěhotní.

Na subjektivní rovině byla pro informantky největší překážkou vstupu na trh práce představa o nezastupitelnosti mateřské péče pro dítě, tedy představa, že pokud není dítě větší a samostatné, měla by se o něj starat matka, aby dítě neustrádovalo a v neposlední řadě také proto, aby bylo v bezpečí (informantky vyjadřovaly nedůvěru ve svěřování svých dětí jiným lidem). S tímto pocitem souvisí i další subjektivní překážka, kterou jsme označily jako syndrom krkavčí matky, tedy pocit, že péče o dítě by měla být pro ženu jasnou prioritou, pokud je dobrou matkou. Jedná se o pocit, který je vytvářen a podporován společenským diskursem, který ženy staví do pozice, že si musí zvolit mezi kariérou a rodinou, neboť sladit obojí dohromady nelze. Důležitá je v tomto směru zejména skutečnost, že tato volba buď – anebo se vztahuje jen na ženy. Muži, ačkoli jsou také rodiči, takto volit nemusí a společnost to vnímá jako samozřejmost, neboť je nepovažuje za pečovatele, nýbrž jen za živitele. Tato představa prosvítala i z výpovědí informantek, které celý problém sladování vnímaly jako ženský problém. S muži jako rovnocennými pečovateli vůbec nepočítaly. Bylo evidentní, že v jejich rodinách panuje více méně tradiční rozdělení genderových rolí, tedy že ony jsou primárními pečovatelkami o děti i domácnost a muži primárními živiteli. Tato skutečnost, zdá se, vedla i k pocitu, že jsou na sladování samy, a podkopávala pocit, že by mohly sladování úspěšně zvládnout. Informantky také vyjadřovaly pochození pro zaměstnavatele, kteří je vnímají jako neatraktivní zaměstnankyně. Zároveň ale nevěděly, jak svou situaci změnit. Bylo zřejmé, že nemají potřebný dostatek informací, aby si mohly učinit představu, jak na sladování práce a rodiny: „[...] situace je taková, jaká je, a spousta žen je z toho nešťastná a neví si rady.“ Ačkoli se shodly, že prožívají podobné problémy a identifikovaly i objektivní překážky, stále měly pocit, že sladování je individuální problém, který si musí vyřešit každý sám. Jedna z nich to shrnula: „Všichni si musí pomoci sami, nemohou se spoléhat na nějaké instituce.“ Proto také nejspíš i v otázce návrhů na řešení sladování spadala většina jejich návrhů do kategorie svépomoci, tedy zajištění hlídání ze strany babiček či ostatních matek – kamarádek a kolegů.

Některá fakta o samoživitelství

Rodiny vedené jedním rodičem	téměř 20 % všech rodin (sčítání lidu 2001)
Z osob, jež vedou domácnosti, kde je přítomný pouze jeden rodič	je 90 % žen
Děti narozených svobodným matkám v roce 2007 bylo	34,50 %
Česká republika patří mezi země s nejvyšším rozdílem mezi rizikem chudoby u rodiny se dvěma rodiči a jedním rodičem.	
Zaměstnanost žen	58 %
Zaměstnanost mužů	75 %
Mateřství v české společnosti znevýhodňuje ženy při přijímání do zaměstnání. Rodiny matek samoživitelů jsou přítomny na příjmu ženy existenčně závislé.	
Pokles životního standardu u žen během prvního roku po rozvodu	v průměru o 75 %
V pásmu osob ohrožených rizikem chudoby se po rozvodu ocitá	50 % žen
Nezaměstnanost osamělých matek je ve všech státech Evropy statisticky vyšší než zaměstnanost žen z dvouprůměrných domácností (13,6 % vs. 7,7 % v roce 2005)	
Matky samoživitelky pracují v porovnání s matkami s partnerem častěji na plný úvazek. Podle průzkumů kombinuje plný úvazek s péčí o děti	94 % z nich

Zdroj: Informační balíček 2011. Matky samoživitelky a jejich situace v České republice. PhDr. Jaroslava Hasmanová Marhánková

„Pomáhat někomu znamená pomáhat i sobě“:

rozhovor s Janou Hradilkovou ze sdružení Berkat

(Pokračování ze strany A)

Zlanařila jsem ji do tohoto projektu, protože to mj. znamenalo i peníze, které ona potřebovala, aby tam mohla provozovat dětský stacionář pro bezprizorní děti.

Postupně se začaly shromažďovat zcela spontánně prostředky z veřejných sbírek, ale i potom, když jsme začali objíždět ČR s různými dokumentárními filmy, které tam Petra Procházková s Jaromírem Štětinou dělali, a s první putovní fotografickou výstavou, lidé začínali dávat peníze. Já jsem však byla frustrovaná z toho, že ten občanský aktivismus bylo sice slyšet a lidé se na nás obraceli a ptali se, co můžou dělat, ale jinak se vlastně nic moc nedělo. Situace v Čečensku se zhoršovala a zhoršovala. No a tak nás nakonec motivovaly dotazy těch lidí, kteří se ptali, co mohou udělat oni. A Berkat vznikl jako servis těmto lidem, kteří chtějí něco dělat.

Co znamená slovo Berkat?

To je čečenské slovo, v čečestině to znamená štěstí, požehnání. To si vymyslely děti v Groznmém, když diskutovaly o tom, jak se bude jmenovat ten domeček. A v arabštině to znamená hojnost z mála. To jsme se dozvěděli potom zase dál, když jsme se smočili v Afghánistánu. Protože Petra Procházková pak po 11. září odjela do Afghánistánu a byla tam několik let jako válečná zpravodajka. Což zase znamenalo pro Berkat rozšíření činnosti. Vytipovali jsme tam čtyři vesnice jihozápadně od Kábulu, kam se přistěhovali uprchlíci a kde nebylo vůbec nic. V jedné vesnici, jmenovala se Fakiro (což je v překladu Chudí), nebyla ani studna, tam lidé pili vodu z louží a byli úplně odkázáni na pomoc zvenčí. Vznikla myšlenka, že naučíme tamější ženské komunity podnikat. Proto jsme vymysleli projekt „Šťastné létající koberce“, protože tu byla ze začátku taková naivní představa, že perské koberce tady všichni budou kupovat. Z té představy jsme pak museli slevit, protože výroba koberce je poměrně náročná a kapitál, kterým jsme disponovali, nebyl takový, abychom mohli pro ty ženy koupit všechno potřebné. Takže jsme se domluvili na tom, že budou dělat to, co umí každá Afghánka. Ony mají všechny úžasný smysl pro barvy a umějí vyšívát, tak jsme jim řekly: „vyšívejte“. A ty nejhezčí výšivky jsme od nich vykupovali a časem jsme dohromady s nimi vymysleli takové produkty, které jsou příjemné k nošení a které jsou pro lidi atraktivní. Většinou to jsou takové ty tuniky ke kalhotám, šály a čepice. Takže tradiční na tom, co dělaly, byla ta výšivka, ale ta podoba toho bylo něco, co jsme si my objednali. Opravdu tam vznikl nakonec obchodní vztah, což bylo přesně to, co jsme chtěli, protože jsme si říkali, že je to pozvedne na jinou úroveň.

Jaký je přístup Čechů a Češek k pomoci zemím, jako je Afghánistán nebo Čečensko, o kterých mnohdy ví jenom to, že jsou muslimské?

Berkat začínal tím, že přivezl skupinu Čečenců, která tady potom nějakou dobu byla, a v té souvislosti jsme zjistili spoustu věcí. Totiž že jsou to lidé jako my, že je mezi námi daleko více spo-

lečných věcí než rozdílů, že tam i Islám funguje trošičku jinak, než si našinec myslí, že jsou to do velké míry ruští lidé, protože zvláště ta střední generace pamatovala velmi podobný životní styl, jako jsme vedli my. Takže těch styčných zkušeností, ať už zakódovaných v genech, nebo v životní praxi, bylo daleko víc než determinace muslimstvím. To je ale zase na druhou stranu věc, která je hodně vidět a která je z novinářského, mediálního hlediska daleko uchopitelnější a z marketingového hlediska použitelnější. Situace na Kavkaze byla médií představována spíše skrze vnější atributy, které jsou ale z té životní praxe dost neuchopitelné. To je ta druhá realita, mediální realita, která žije svým vlastním životem a pracuje s kontrasty. A pak, samozřejmě, vnímání té společnosti ovlivňují i další velká témata: terorismus, bezpečnost a tak dále.

Co genderový rozměr vaší práce?

Ono to už bylo předznamenáno tím, že vznikla knížka Aluminiová královna, kterou vydala společnost Gender Studies společně s Lidovkama (nakladatelství Lidové noviny – pozn. redakce), což byly rozhovory, které vedla Petra Procházková se ženami z Groznmého. Ač jsme se v praxi vůbec neomezovali na ženy, tak jiná možnost vlastně nebyla, než začít komunikovat a spolupracovat s nimi, protože jejich aktivita tam byla v té každodennosti nejvíc vidět. A podpořit ženskou znamenalo také podpořit rodinu, děti. Tím pádem logicky vyplynulo, že naše první komunitní centrum bylo ženské centrum. I místní muži tenkrát, a to mě hrozně překvapilo, reflektovali to, že na jejich ženách je toho strašně moc naloženo, a že komunita žen má smysl. Nakonec jsme u toho modelu i zůstali. Co se týče Berkatu, na začátku bylo zastoupení naší skupiny z osmdesáti procent ženské. Spolupracovníci, aniž bychom to chtěli, se daleko lépe rekrutují z ženských řad. Třeba naše nejvýznamnější spolupracovnice v Čečensku, která teď vede místní organizaci, sama řekla – už někdy v roce 2003, 2004 –, že jí šíleně pomáhá pomáhat. Že je to pro ni lék, že se touto prací dostává z neřešitelnosti vlastních problémů. A já jsem si uvědomila, že to platí i tady. Že pomáhat někomu znamená pomáhat i sobě.

Mají podle vás aktivity Berkatu nějaký dopad na českou společnost?

Berkat to v popisu práce nebo v nějaké kodifikované ideologii nemá. Ale vyplývá to samo ze své podstaty. Když to sleduji na prostoru těch let, vlastně už téměř deseti, tak si uvědomuji, že právě ten princip toho, že můžeš pomoci i tam, kde se to zdá být nemožné, má svůj smysl, a ten se zabydlel velice pevně a nezmizel. Nechci to prisuzovat jenom Berkatu, já si myslím, že je takových organizací určitě více. Dobrovolná, nezištná pomoc je hodnota, kterou Berkat pomáhá zviditelňovat a dává jí razítko smysluplnosti. A je to alternativou ke klasické charitě, protože využívá možnosti tvůrčího přístupu, že každý člověk – a to na obou stranách – si nakonec je a má být vědom svého vkladu. A pracuje s ním tak, že se vytvářejí nové a nové nápady, jak věci dělat.

DENÍK Z ANTARKTIDY

Anna Jíšová

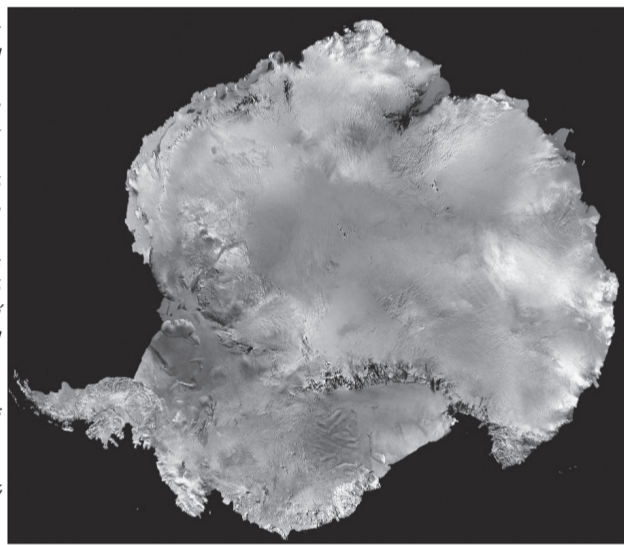
24. 12. 1998

Vztah ke zvířatům – splynutí s prostředím

Ta samota mne fascinovala. Ne proto, že bych neměla ráda lidi, ale proto, že jsem měla možnost nerušeně vnímat nový svět. Zcela se zařadit do přírody jako prvek, který s ní chce splynout. Vnímala jsem samu sebe coby součást planety v místech, kde je život ještě nedotčen. Byla jsem zařazena mezi zvířata. Přijala mne mezi sebe. Úlohy se otočily. Já jsem byla ta, která se musela přizpůsobit daným pravidlům. Pravidlům přežití v drsné přírodě. Zaháněla mne ze svého území, útočila na mne, když jsem projevila slabost. Jindy se zase chovala přátelsky, a když nevěděla, co ode mne mají čekat, utekla. To nebyla jejich zbabělost, byl to pud sebezáchovy. Ani já jsem se necítila ponížena, když jsem utíkala před útočícím párem squa. Byla jsem součástí toho světa. Světa, kde silnější vyhrává. Zvykla jsem si, že zabít rybu je nutnost, a nepodlehla jsem vášni člověka-lovce, který loví jen pro zábavu. Chtěla jsem přežít tak, jak přežívají jiní tvorové. Naléhavý hlas života mne nutil dělat to, co jsem nikdy nedělala

Odcházím si ulovit vánoční rybu. Ještě nikdy se mi nepovedlo, abych si přesně na Štědrý večer nacytila rybu. Předsevzala jsem si, že ulovím nanejvýš dvě. Bohatě mi vystačí na dnešek i zítřek a přebytky nepotřebuji. Skáču ze skály na skálu, o které klidně a pravidelně pleská příboj. Dnes je úplně pohodový den. I sluníčko občas vykoukne. Prostupuje mnou tichá radost. Mezi pobřežními skalisky objevují tuňky. Zde by mohly ryby být. Hodím háček s masem a čekám. Když do pěti minut nezabere, není tam. Ve třetí minutě vidím, jak vystrkuje svou černou hlavu zpod kamene. Zabrala! Držím ji na háčku a zaplavuje mne vzrušení. Házím podruhé, chvíli čekám a zabírám další. Vytahuji ještě větší rybu. Už nelovím z hladu, stává se to zábavou. Házím potřetí, ačkoli jsem si řekla, že dnes dvě ryby stačí. Háček se však zasekne mezi skály a nejde povolit. Zkouším ho nějak uvolnit, ale nedaří se! Nakonec se vlasce přetrhne. Zůstane mi pouze olověné závažíčko. Ztráta mne mrzí. V těchto končinách je každá civilizační vymoženost prakticky nenahraditelná a háček je nástrojem k pořízení životně důležitých potravin. Teď nastává ten nejnepříjemnější okamžik. Musím ty ryby usmrtné a vykuchat. Opět se vše odehrává u plochého kamene. Jenom nikde nevidím svého ptačího kamaráda se zakřiveným zobákem, kterému dávám zbytky. Třískám rybu kamenem po hlavách! Mrazí mě přitom v zádech. Připadám si jako sadistka. Dávám si záležet, abych je dočista usmrtila. Nechci zas zažít, jak mi ryba poskakuje s nožem po kamenech. Konečně, je to menší zlo než je kuchtat zaživa. Pak už odkrajuji hlavy, vyvrhávám vnitřnosti a stahuji kůži. Ještě umýt ryby v moři a odcházím. Od palivového domku vidím svého spřáteleného ptáka, jak odnáší rybí hlavu. Tak přeče.

Zbytek dne, spíše večera píše. Pak vycházím ven. Náhdera! Uprostřed Maxwellovy zátoky slunce ozařuje zvláštní mlhový sloup. Proniká do něj záplavou teplých barev. Nejdříve jen slabě, pak intenzivně. Mlha pomalu pluje nad ztichlým mořem a magickou krásou promlouvá k mému srdci. Pak se roztáhne v širokou průhlednou oponu, za kterou už problaskuje nasvícený Ostrov krále Jiřího, skály akus modré oblohy. Odraz pastelově oranžové až žluté barvy se promítá do moře a mísí se s tajemnou mořskou šedí. Úžasně! Slyším krákaní oživlého nočního ptactva. Jako zvuk tisíců skřehotavých nočních tvorů, nese se jejich křik údolím. U nohou mi tichounce žbluňká oceán. Je deset hodin večer. Dnešní bílá noc má pohádkové kouzlo. Působí jako věčný západ slunce. Krásný závěr Štědrého večera.

HOROSKOP

BERAN

Berani a Beranky. Rádi byste slyšeli nějaké vlídné slovo? Věřte, že dnes jich uslyšíte požehnaně. Dokonce i vaše super silné ego se začne postupem dne červenat. Pokud chcete stud zakrýt a potvrdit svoji pozici silných jedinců, můžete nasadit obrovské sluneční brýle a občas okázale zívnout. Nebo se můžete schovat do kina, ve tmě barvu vaši pleti nikdo neuvidí. Film si můžete vybrat v naší rubrice kulturní tipy.

BÝK

Kde je věřejšek naplněný očekáváním, zdarem a radostí? Padl na vás splín. Všechno se jeví pomíjivé. Bohužel – přízeň hvězd není stálá. Ale není třeba klesat na duchu. Pořád můžete hvězdám ukázat, co si o jejich postavení myslíte. Překonejte se a vyrazte do knihovny Gender Studies. V péči knihovnic vás přejeďte vztek, že jste tento genderskop vůbec četli. Hory vypůjčených knih vás zabaví na dost dlouho, a další den, to už je úplně jiná pohádka.

BLÍŽENCI

Mars se ocitnul ve třetím kvadrantu a vaše mysl i tělo hledá nové zážitky. Jednou z možností je třeba jako Petra Hůlová zvážit, jestli potřebujete k vlastní sebeúctě oholené nohy. Schválně!

RAK

Dnes jste sami sebou. Sebevědomí vám nikdo nemůže upřít, máte na všechno. Zvládl byste vylézt na Everest, přelapchat Tichý oceán, vymyslet perpetuum mobile. Ale proč si klást velké cíle, když budete miláčkem davů i tak? Pro začátek bohatě stačí, když vyluštíte naši křížovku.

LEV

Lvi a Lvice! Je načase si odpočinout. Pořád jenom pracujete a pracujete a vaše hřívá už je trochu zplihlá. Načechrejte si ji, uveleďte se v trávě ve stínu stromů, rozložte tyto noviny a nerušeně si jimi překryjte obličej a na chvíli si zdřímněte.

PANNA

Dnes v sobě snoubíte mnohé talenty: schopnost levitovat ve výškách, bavit rozličné obecenstvo, tahat králiky z klobouku, krotit nebezpečné tygry. Cirkus Berousek by vám ihned nabídl angažmá, kdyby o vás věděl. Tak renesanční osobnost už dlouho nikdo neviděl. Předtím než rozešlete své životopisy do cirkusových šapitů, zamyslete se nad dobrovolnickou prací pro naši organizaci. Budete překvapeni, kolik vzrušení a dobrodružství podobná práce obnáší.

VÁHY

Pořád vám někdo překládá vaši nerozhodnost. Dnes jste pevní jako skály, vašim rozhodnutím užít dne do dna neotřese vůbec nikdo. Hvězdy by vám měly být příznivě nakloněny – potajmu umetou cestičku, kam potřebujete, obklopí vás zářivou společností. Na vlastní kůži pocítíte, co znamená být osobností. A nezapomeňte, jako správná osobnost můžete podpořit dobrou věc: třeba adoptovat kus knihovny Gender Studies.

ŠTÍR

Od rána nevíte, kým vlastně jste. Ženou, mužem, dítětem, zvířetem, květinou... Není třeba si zoufat, nejedná se o následek dehydratace (i když pitný režim neškodí). Naopak – radujte se z nového pohledu na svět! Některé feministické teoreticky o lidech jako vy píšou celé knihy.

STŘELEC

Nepřehnali jste to s tím sportem trochu? Možná byste se měli položit pod strom do trávy, zavřít oči a naslouchat dění okolo. Pokud neunesete – omámeni sluncem –, zjistíte víc, než byste očekávali. Třeba že Mezinárodní den rovnosti slavíme u nás už popáté.

KOZOROH

Dnešek nebude klidný. Od rána vámi lomcuje vášně. Realita se ztrácí v horkém rozmazaném horizontu. Máte chuť tyto průvodní znaky ignorovat, ale nesnažte se o to – výsledkem by byla urputná bolest hlavy. Přečtěte si Šokovou doktrínu od Naomi Klein a vyrazte na demonstraci za lidská práva!

VODNÁŘ

Dnes kolem vás tryská energie z magického zřídla. Již od rána nemůžete posedět, ba ani dospát, proto je ideální vyrazit někam do přírody. Koupel v chladných vodách je pro vás jako stvořená. Zcela ideální bude, když k nim dorazíte na kole. Kdo by dnes jezdil autem (Tryskoženy by vám o tom mohly vyprávět celé hodiny) a navíc, s vašim dnešním elánem to půjde tak lehce!

RYBY

Milé Rybky, podařilo se vám včera potkat osudovou lásku? Srdce vám už bije ve splášeném rytmu, ale ještě jste se neodvážili chytit svoji/svého vyvolenou/vyvoleného za ruku? Dnešek je nakloněný spontánním objetím, stačí chvíli počkat. Doporučujeme zarecítovat některé z haiku Olgy Škochové Bláhové, to by bylo, aby něco nebylo.

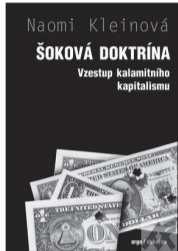
Čtení (nejen) k vodě

Strážci občanského dobra

Petra Hůlová, Torst, 2010

Po šesté přichází Petra Hůlová ke čtenářům s novým románem a pošesté překvapuje. Tentokrát provokativním tématem: dnešní českou skutečnost popisuje „očima poražených“. Hlavní postava nového románu vnímá předlistopadový svět jako sice nedokonalý, ale nejlepší ze všech možných světů, zatímco proměnu společnosti po roce 1989 vnímá jako dobu plnou tolika omylů, že cítí potřebu aktivně a třeba i násilím vnutit ostatním svou představu o společenském dobru. Román je temnou groteskou, která upozorňuje na to, že všechno lze nahlížet ze zcela odlišných úhlů pohledu a že co pro jednoho člověka znamená nové možnosti a svobodu, může druhému člověku přinášet úzkost, prázdnotu a beznadějný pocit chaosu. Romány Petry Hůlové nikdy nebyly optimistické, tento však zněkudňuje ještě o poznání více než ty předchozí, protože – ač se odehrává na půdorysu jednoho města a jednoho osudu – vytváří přesvědčivý obraz úplného zmatení jazyků bez možnosti dorozumění mezi lidmi.

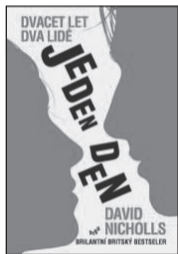

Šoková doktrína:

Vzestup kalamitního kapitalismu

Naomi Kleinová, Argo, 2010

Válka v Iráku, tsunami na Cejlonu, zátopy v New Orleans... těchto a podobných neštěstí umí dobře využít podnikání jistého typu, jež Kleinová nazývá „kalamitním kapitalismem“. Zatímco se postižení vzpatkávají z otřesu, nadnárodní kapitál už se usídluje na zpustošeném území, a tam, kde byla před katastrofou veřejná zařízení sloužící nejširšímu obyvatelstvu, rostou hotely, kanceláře a další budovy a podniky v soukromých rukou, rozhojňují soukromý kapitál. Stejně jako ve své předchozí knize Bez loga dokládá autorka tyto alarmující skutečnosti množstvím statistických dat, faktů, rozhovorů s účastníky řečených událostí i vlastních výzkumů.

Jeden den

David Nicholls, Argo, 2011

Představte si, že někdy během střední školy potkáte člověka, který vám tak přiroste k srdci, že už ho nikdy nedostanete z hlavy. Chodit spolu ale nezačnete. Přesně to je případ Dextera a Emmy, kteří jsou přátelé už dvacet let – od osmaosmdesátého se setkávají vždy po roce. Je samozřejmě jen otázka času – i když nepřiměřeně dlouhého –, než se z takového vztahu vyklubá něco víc. Vtipně napsaný příběh ale skrývá více než úsměvné a citlivě napsané sondy do lidských citů. Vztah, který přešel od náhodné známosti na jednu noc přes věrné i nevěrné přátelství až k hluboké lásce a krátkému manželství jakoby mimochodem ukazují změny zvyků, mravů a politiky v Británii posledních dvaceti let. Hlavním tématem příběhu se více než klasická „lovestory“ stávají pocity osamělosti a hloubka rozporu mezi mladickou nesmiřitelností a kompromisy, které jsme nakonec schopni tolerovat.

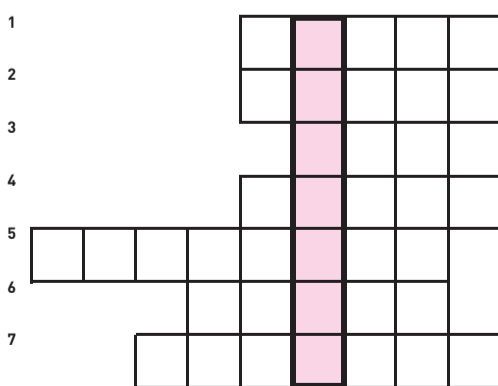
Konec punku v Helsinkách

Jaroslav Rudiš, Labyrinth, 2010

Román o poslední punkové generaci a o tom, co z ní po dvaceti letech zbylo. Ole toho od života už moc nechce. Je mu čtyřicet, kouří, pije a večer stojí za pultem malého zaplivaného baru v Helsinkách v jednom východoněmeckém velkoměstě. Otlučení bar je poslední oáza pro jeho staré kamarády, lásky i potrhlé štamgasty. Hlavního hrdinu pronásledují zakouřeně vzpomínky a oči mladé dívky, která svou soukromou revoluci v rytmu punkových písní zaznamenává do autentického deníku. Román o popraskaných vztazích, neustávající touze a míjení, o světě, který se tak rychle proměňuje, že jsme mu už dávno přestali rozumět.

Zdroj anotací: www.kosmas.cz

KŘÍŽOVKA

1/ Fidičí centrum nervové soustavy obratlovců, 2/ přemohl Goliáše, 3/ čirý roztok obsažený v cévních svazcích rostlin, 4/ druhá nejlidnatější země na světě, 5/ geometrický útvar osově souměrný podle dvou os, 6/ týmový sport hraný na ledě, 7/ příjmení prvního československého prezidenta

Kulturní tipy

FILMY

OSMDEŠÁT DOPISŮ

režie: Václav Kadrnka

Československo, 29. březen 1987. Jeden den v komunistickém Československu inspirovaný životem režiséra. Čtrnáctiletý Vašek vyráží se svou matkou po úřadech, aby získali povolení odejít za otcem, který emigroval do Velké Británie. Režisér Václav Kadrnka vypráví osobní příběh o odloučení a touze být s milovaným člověkem navzdory těžkým okolnostem, o vytrvalosti a nezlostnosti, s jakou mnoho lidí v bývalém režimu čelilo absurdnímu byrokratickému systému.

LÁSKA A JINÉ ZÁVĚSTI

režie: Edward Zwick

Jamie se ve chvíli, kdy praštil s medicínou, stal profesionálním flákačem. Jedinou věcí, kterou umí, je balení holk. Tenhle talent vyžaduje slušné přesvědčovací schopnosti, a tak se Jamie nechá zlákat na práci reprezentanta velkého farmaceutického koncernu, jehož výrobky má vnučovat lékařům, aby je šířili dál, mezi své pacienty. Když čeká na audienci v jedné čekárně, uvidí Ji, krásnou a smyslnou Maggie. Domluvit si rande zabere Jamieu pár minut, stejně dlouho trvá, než vzájemně romantické otukávání skončí v posteli. Jako by Maggie měla na všechno málo času. Coby pacientka v první fázi Parkinsonovy choroby ho skutečně nemá nazbyt.

DIVADLO

BLÁZNIVÝ PETŘÍČEK

La Fabrika, scénář, režie, výtvarná supervize: Peter Serge Butko

Divadelní hra na film, aneb gangsterská pohádka na motivy filmu J. L. Godarda Bláznivý Petříček. Příběh lásky mladého muže, znučeného všedností, a krásné teroristky se odehrává na útku před policií, rodinami, ale také před životem. Výprava představení je koncipována jako starý filmový ateliér, kterému dominuje automobil s využitím zadních projekcí.

ŠAVLE

MeetFactory, scénář a režie: Jan Horák

Šavle je příběh spisovatelky, která se po úspěšné prvotně odstěhuje na varšavské sídliště Praga, aby získala inspiraci pro svůj druhý román. Praga je ghetto, místo, kde žijí jen sociálně nejslabší lidé, nezaměstnaní, narkomani a alkoholicí. Do těchto kulís zasazuje svůj fabulovaný příběh, aby ho záhy zavrhla a začala znovu a upřímně.

GOEBBELS / BAAROVÁ

Divadlo Komédie, režie: Oliver Reese / Dušan D. Pařízek

Intimní variace na téma „mezinárodních vztahů“. Projev, úvahy a deníkové zápisy Josepha Goebbelse odhalují povahu moderního manažera moci a tvůrce propagandistických strategií, které až dodnes formují náplň práce úspěšných PR-agentur. Vzestup a pád „pána myšlenek Třetí říše“ a jeho vliv na nejintimnější (mezi-)lidské sféry se odráží v jeho vztahu s Lidou Baarovou, českou hvězdou nacistického filmového průmyslu, pro kterou se stala tato známost vskutku „osudovou“.

BENJAMENTA

MeetFactory, scénář, režie: Lucie Ferenzová

Jana von Gunten přichází do školy Benjamenta s předsevzetím začít úplně odzola, pracovat, postavit se na vlastní nohy, nebyť svým rodičům na obtíž. Už v první chvíli ale zjišťuje, že škola společně s jejími chovankami a učitelkou ovládá jakýsi zbytný systém dogmat a pravidel vyhnanych k absurdnosti.

FESTIVALY

COULOURS OF OSTRAVA 14. – 17. 7. 2011

Multižánrový festival.

VÝSTAVY

JÁ, BEZESPORU. 25. 5. – 14. 8. 2011

Galerie Rudolfinum, kurátoři: Holger Broeker a Julia Wallner (Kunstmuseum Wolfsburg) a Petr Nedom (Galerie Rudolfinum)

Vystavení umělci zkoumají v nejrůznějších polohách téma „já“: od sebeprojekce ve filmových rolích (C. Sherman) přes ironické komentáře k rasovým otázkám ve videích B. Naumana, nesmiřně citlivé portréty obyčejných lidí (R. Dijkstra, T. Ruff) či malířsky vibranti autoportréty (M. Dumas) až po jedinečné dílo Gerharda Richtera nazvané Onkel Rudi, jehož význam v českém kontextu vyniká svým původem z Lidické sbírky.

OSTATNÍ

PRAGUE PRIDE 10. – 14. 8. 2011

Občanské sdružení Prague Pride vzniklo s cílem uspořádat v Praze historicky první festival rozmanitosti. První pražská pride je koncipována jako třídní festival. Na samotný pochod hrdoosti – Pride – bude navazovat široká škála kulturních a společenských akcí.

FIFA WOMEN'S WORLD CUP GERMANY 2011

Mistrovství světa ve fotbale žen probíhá od 26. června do 17. července v Německu. Vyhrají fotbalistky z Německa, USA, Švédska, Brazílie nebo úplně odjinud? Sledujte na <http://www.fifa.com/womensworldcup/index.html> nebo na twitteru GS.

Chudinka sebeúcta

Petra Hůlová

Zní to směšně a nadneseně, ale tohle jaro jsem se s nadsázkou řečeno odhodlala k malému cvičení na téma „zvládla bys to za komoušů?“. Často myslím na to, jak bych tehdy obstála. Připrosala bych se strachy, jen by mi estébáci zahrozili ztrátou zaměstnání nebo tím, že děti vyhodí ze školy? Chodila bych demonstrovat? Zastala bych se slabšího? Onen můj aktuální experiment je ovšem na neskonale banálnější téma a týká se jen pouhé ochoty lišit se a vydržet apriorní údiv či opovržení, byť žádný trest se v praxi nekona. Zkrátka a dobře jsem si koncem února přestala holit nohy. A to bez toho, že bych vyznávala jakoukoli přírodní filosofii, rebelovala proti vykořisťování žen pokřivenou estetikou či bojující proti konzumním, které nás zaplavují nesmyslnou kosmetikou (výrobou epilátorů a depilačních krémů). To, o co mi šlo především, bylo vypadat odlišně způsobem, který není prvoplánově extravagantní, ale naopak svým způsobem staromódní a konzervativní a vlastně mu nelze vytýkat nejen výstřednost, ale ani cokoli jiného. Paradoxně ze všeho nejtěžší bylo zbavit se svých vlastních předpokladů čili přestat se sama sobě ošklivit. Mantra *vždyť to jsi ty, není na tom nic hnusného a tvé znechucení je jen výsledek několikaletého vymývání mozku tou „správnou“ estetikou* nejdřív moc nezabírala. Zjistila jsem, že ač je teplo, podvědomě dávám přednost dlouhým kalhotám před sukni, že se jednoduše stydím. S elegantními modely to bylo nejhorší. Jako by se chlupaté nohy a model večírek snašely mnohem hůře než chlupaté nohy v chalupářských kraťasech s tílkem. Úskalí tématu jsou bez konce a to jsme ještě nezačali mluvit o sexu a nepsaných podmínkách přitažlivosti, v nichž oholené nohy zaujmají jedno z čelních míst. Zlomilo se to až náležitým mentálním násilím. Celé to byl vlastně hlavně vzték na sebe samu. Jak k tomu má sebeúcta přijde, že ke své existenci potřebuje oholené nohy? Chudinka malá. A ruce aby se kvůli ní uholily a já z okna vyhazovala peníze za bílou kosmetiku. A tak jsem si řekla dost. Schválně jak dlouho mi to vydrží.

Haiku kojící matky

Olga Škochová Bláhová

19. 12. 2005

děšť spláchl
včerejší sniň
-
jako vy mne,
synáčekové mji

mám chřipku
-
celé odpoledne
hlídám obě děti

kojím Cyrila
vleže na boku
-
od hrudníku po kolena
na mne leží Bárt

21. 12. 2005

jsem doma s dětmi,
až povyroستou
budu pracovat

zatímco všichni teď pracují
a potom
budou doma s dětmi

Nakreslila Dora Dutková.

KOMIKS

Chybějící slovo naleznete v křížovce.

ŽENY V ČESKÉ POLITICE? STÁLE STEJNÁ POHÁDKA

Marcela Adamusová, Fórum 50 %

Přesně před rokem se občanky a občané České republiky vydali k volebním urnám, aby odevzdali svůj hlas v parlamentních volbách a dali tak najevo, jakým směrem by se podle nich měla naše země ubírat. Mimo jiné dali svým výběrem najevo, že si přejí, aby se na politickém rozhodování na nejvyšší úrovni podílelo více žen.

Ačkoli přes 50 % naší populace tvoří právě ženy, v Poslanecké sněmovně jich do loňského roku zasedalo pouhých 18 %, což je nepoměr, který bije do očí. Lidé využili nově získané možnosti rozdat až 4 preferenční hlasy a dali tak šanci ženám, které politické strany tradičně umísťují na spodní, nevolitelná místa kandidátních listin. Výsledek byl nečekaný – 14 z celkově 44 zvolených poslankyň „prokroužkovali“ do Sněmovny právě voliči a voličky. Podíl žen tak vzrostl na historicky nejvyšších 22 %.

I další vývoj dával důvod k mírnému optimismu, že v oblasti rovné politické participace žen a mužů se takřká „hnuly ledy“. Předsedkyní Poslanecké sněmovny byla zvolena Miroslava Němcová a stala se tak v historii ČR první ženou zastávající tento post. Dvě ze tří místopředsednických míst obsadily další ženy, Kateřina Klasanová a Vlasta Parkanová. Následně jmenování nové vlády premiérem Petrem Nečásem pak působilo jako studená sprcha, protože ji lze bez nadsázky nazvat výlučně pánským klubem. Stali jsme se jednou ze dvou zemí EU, která má čistě mužské vedení (kromě ČR nemá jedinou ženu ve vládě ještě Maďarsko). Tento stav premiér zdůvodňoval odkazem na tradiční stereotypy – ženy do politiky nechťejí, neměly jsme dostatečně kvalifikovanou kandidátku atd. I poté, kdy se ve vládě vystřídal již 3 ministři, k žádné změně nedošlo. Na jejich místo totiž zasedli další muži.

Složení nové vlády ovlivnilo rovnost žen a mužů i v jiném směru. Pod zámkou šetření byl zrušen post ministra/ministryně pro lidská práva a menšiny. Agendu po něm měl převzít nově jmenovaný zmocněnec či zmocněnkyně, až do ledna 2011 však zůstávala tato funkce neobsazena. Následně byla jmenována Monika Šimůnková, která však úsilí o spravedlivější postavení žen a mužů nepovažuje za svou prioritu.

Na podzim 2010 proběhly také volby do obecních zastupitelstev a do Senátu. I v komunálních volbách lidé hojně využívali možnosti upřednostnit některé kandidátky a kandidáty, v průměru se počet žen v zastupitelstvech zvedl z 24 na 26 %. Platí však, že čím větší město, tím méně žen v jeho vedení najdeme. Mezi 24 primátory figurovala po ustavení koalic na magistrátech pouze jediná žena, Štěpánka Fraňková v Pardubicích. Teprve nedávno se k ní přidala ještě Martina Rosenbergová, a to poté, co byl za poměrně dramatických okolností odvolán bývalý primátor Liberce.

Volby do Senátu byly jasným dokladem toho, že největší překážkou pro vstup žen do politiky jsou paradoxně samy politické strany. ČSSD, KDU-ČSL či VV nominovaly jedinou ženu a ani u ostatních (ODS, KSČM) nepřesáhl počet navržených kandidátek 20 %. Výsledek tomu odpovídal – do Senátu se probojovaly 4 ženy, celkově se jejich podíl zvýšil pouze mírně, ze 17,3 % na 18,5 %.

Je rok po volbách, a pokud jde o politickou participaci žen, je to stále stejná pohádka. Vrcholové politiky nepovažují postavení žen za téma, a pokud ano, vymlouvají se, že ženy samy do politiky nechťejí. Argumentují neschopností a nekompetentností žen, ačkoli současná politická situace, korupční aféry a neschopnost dohodnout se na smysluplných reformách leccos vypovídá o jejich vlastní kompetentnosti.

Právní poradna v oblasti diskriminace a sladování rodinného a pracovního života

Bezplatné právní poradenství Gender Studies k otázkám diskriminace z důvodu věku a/nebo pohlaví (např. na pracovním trhu, ve službách, v přístupu ke vzdělání, v přístupu k bydlení, v přístupu ke zdravotní péči apod.) a sladování (např. podmínek odchodu a návratu z mateřské/rodičovské dovolené, možnosti flexibilního pracovního uspořádání). Můžete využít telefonickou právní poradnu v úterý 9.00–11.00 hod., ve středu 14.00–16.00 hod. a v pátek 16.30–18.30 hod. na číslech 224 913 350, 774 913 350. Své otázky můžete také zaslat na emailovou adresu pravo@genderstudies.cz nebo prostřednictvím webové stránky www.rovneprilezitosti.cz. Veškeré dotazy zodpovídá specializovaná právnička.

Informační centrum a knihovna

Informační centrum poskytuje literaturu a informace z oblasti rovných příležitostí žen a mužů a sladění práce a rodiny. Je součástí knihovny Gender Studies zaměřené na genderovou tematiku a rovné příležitosti pro ženy a muže. Otevírací doba knihovny: úterý, středa, čtvrtek 12–18 hod. Návštěvy knihovny mimo otevírací dobu jsou možné pouze po předchozí domluvě na následujících kontaktech: telefon: 224 913 350, e-mail: knihovna@genderstudies.cz, library@genderstudies.cz. Adresa: Gorazdova 20, 120 00, Praha 2.

Webové linky:

Feminismus
<http://www.feminismus.cz>

Stop znásilnění
<http://www.stopznasilneni.cz>

Facebook
<https://www.facebook.com/GenderStudiesPraha>

Rovné příležitosti do firem
<http://zpravodaj.feminismus.cz>

Rovné příležitosti do firem
<http://www.rovneprilezitosti.cz>

Gender studies
<http://www.genderstudies.cz>

Sladování práce a rodiny ve čtyřech evropských zemích – výběr lokálních specifik

Česká republika – Linda Sokačová, Gender Studies, o. p. s.

Rodičovská dovolená trvá v ČR až do tří let věku dítěte, je také možné požádat zaměstnavatele o neplacené volno do čtyř let věku dítěte. I když Zákoník práce obsahuje řadu ustanovení, které mají chránit rodiče navracející se z rodičovské dovolené zpět do zaměstnání, zaměstnavatelé – především v soukromé sféře – tato ustanovení nedodržují a nemají zájem o návrat rodičů zpět do zaměstnání. V České republice bohužel není zvykem udržovat s rodiči na rodičovské dovolené (většinou ženami, které tvoří většinu osob na RD) kontakt, a proto se ženy vracejí do zaměstnání po třech či čtyřech letech nekomunikace se svým zaměstnavatelem, což přináší problémy pro obě strany. Navíc je poměrně problematické při rodičovské dovolené pracovat, protože u stejného zaměstnavatele nemůže žena/muž na rodičovské pracovat ve stejné pracovní pozici, ale musí se zaměstnavatelem uzavřít novou smlouvu na jiný druh práce. Najít zcela jinou pozici je u řady zaměstnavatelů problém (např. ve veřejné a státní správě, nevládních neziskových organizacích atd.). Stále je také malá nabídka částečných úvazků, flexibilní úpravy pracovní doby či práce z domova, které usnadňují a umožňují sladování rodinného a pracovního života. Participaci pečujících matek a otců komplikuje také nedostatek dostupných služeb péče o děti do tří let a nepřehlednost mateřských škol (od 3 let věku), která je způsobena zvýšenou porodností v posledních letech.

Slovensko – Sylvia Porubánová, Inštitút pre výskum práce a rodiny

Áké problémy sú v oblasti možnosti zosúladienia práce a rodiny typické pre súčasné Slovensko?

- aj v slovenských podmienkach dosiaľ platí horšia pozícia žien (starostlivosť o rodinu, domácnosť a jej jednotlivých členov je väčšinou delegovaná na ženy), sprevádzaná ich snahou individuálne, vlastnými silami či stratégiami „dostať“ nárokom zamestnania a rodinných rolí
- rodinná a materská rola je ešte často a stereotypne považovaná za prekážku špičkového výkonu ženy v zamestnaní, zotrváva teda „protikladnosť“ vnímania materstva a zamestnania
- malý záujem a vzájomná informovanosť zainteresovaných aktérov o podporu opatrení na zosúladenie práce a rodinného života
- absencia aktuálnych, reprezentatívnych údajov o postojoch, preferenciách populácie napr. k uplatneniu a rozšíreniu flexibilných foriem organizácie práce, potrebe služieb starostlivosti a pod.
- nedostatok relevantných poznatkov o skutočnom stave v oblasti organizácie práce a pracovného času v SR a ostatných krajinách EÚ.

Polsko – Julia Kubisa

Nejzajímavějším prvkem nedávné novelizace polského zákoníku práce, který zároveň nejvíce naboural tradiční postoje v oblasti genderu, bylo zavedení plně placené dvouúřední otcovské dovolené, k němuž došlo v roce 2010. Když se před pár lety rozpoutala debata o otcovské dovolené, považovali ji mnozí jen za dalších 14 dní běžné dovolené, protože se nepředpokládalo, že by se otcové mohli chtít skutečně zapojovat do povinností souvisejících s péčí o své děti (jinak než zajištěním finanční stránky). Po roce od jejího zavedení je zřejmé, že ne každý má stejnou možnost si ji vybrat, což je výsledkem nedostatečné informační kampaně ze strany ministerstva práce a sociálních věcí. Otcové zaměstnaní ve státní sféře si berou otcovskou dovolenou častěji než muži pracující v soukromém sektoru. Zaměstnanci a zaměstnavatelé o této možnosti nevědí a občas ji považují za jakési privilegium, a ne zákonný nárok.

Druhou změnou v oblasti rodinné politiky byl v tomto roce přijatý takzvaný zákon o jeslích, který usnadňuje zakládání nových státních jeslí (financovaných částečně státem a částečně místní samosprávou) a legální najímání chův (stát částečně přispívá na jejich plat) a který zavádí institut „pečující osoby“, jež se může starat o malou skupinku dětí v soukromém bytě na základě smlouvy s místní samosprávou (pečující osoba musí mít jistou odbornou zkušenost a vzdělání).

Německo – Maresa Feldmann, Monika Goldmann, Technická univerzita v Dortmundu

V Německu mají děti od 3 let do školního věku zákonný nárok na místo v mateřské škole (na čtyři hodiny denně). Provazní doba a náklady za služby se v jednotlivých spolkových zemích liší. Stále existují velké rozdíly v míře pokrytí mezi západním a východním Německem. Služby jeslí jsou dostupné pro 14,6 % dětí ve věku do 3 let v západním Německu a 46 % ve východním Německu. Služby mateřských školek jsou dostupné přibližně pro 92 % dětí ve věku od 3 do 6 v západním Německu a 95,1 % ve východním Německu. Služby družinové péče o děti školního věku jsou dostupné pro 5,3 % dětí ve věku od 6 do 10 let v západním Německu a 42,1 % ve východním Německu. Ceny za veřejnou péči o děti se liší mezi komunitami a oblastmi a jsou masivně dotovány z daňových odvodů.¹

Zaměstnanci a zaměstnankyně v Německu mají zákonný nárok na úpravu pracovní doby, která jim umožní skloubit pracovní a osobní život. Zaměstnanci ve společnostech s více než 15 zaměstnanci mají právo požádat o částečný úvazek, pokud pracovali pro společnost nejméně šest měsíců. Zaměstnavatel může tuto žádost zamítnout, pokud je v rozporu s organizací práce. Více než jedna čtvrtina všech zaměstnaných osob v Německu v roce 2008 pracovala na částečný úvazek.² Většinu z nich (80 %) tvořily ženy. Téměř polovina (46 %) všech zaměstnaných žen pracuje na částečný úvazek (a pouze 10 % mužů). Ve většině případů je důvodem práce na částečný úvazek péče o děti nebo starší osoby.

Německo je jednou ze zemí s nejvyšším podílem podniků (více než 70 %) poskytujících flexibilní pracovní úvazky.³ Mnoho podniků nabízí svým zaměstnancům a zaměstnankyním možnost využívat nasbírané hodiny na delší dobu volna (21 %) nebo pro jednotlivé dny volna (17 %). Některé nabízejí možnost upravit začátek a konec pracovní doby, ale nenabízejí nasbíraní hodin (6 %).⁴ V roce 2009 nabízelo 22 % podniků svým zaměstnancům teleworking.

¹ Datová zpráva o genderu: <http://www.bmfsfj.de/Publikationen/genderreport/5-Vereinbarkeit-von-familie-und-beruf/5-8-kinderbetreuungsangebote-und-erwerbstaetigkeit.html>, 28. 02. 2011

² OECD: souhrnné tabulky ALFS, <http://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=451>, 28. 02. 2011

³ Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek: Částečný úvazek v evropských společnostech - Part-time work in European companies; <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/102/en/1/ef06102en.pdf>, 28. 02. 2011

⁴ CESifo DICE zpráva 3/2009: flexibilní pracovní doba, http://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/DocBase_Content/ZS/ZS-CESifo_DICE_Report/zs-dice-2009/zs-dice-2009-3/CESifoDICEreport309.pdf, strana 73–74, 28. 02. 2011

PŮL NA PŮL NOVINY - SPECIÁL

Vydává Gender Studies, o. p. s., Gorazdova 20, Praha 2, www.genderstudies.cz. Vychází 19. června 2011.

Šéfredaktorka: Kristýna Ciprová
Editorky: Nina Bosničová, Helena Skálová
Redakce: Lucie Bildarová, Nina Bosničová, Kristýna Ciprová, Alexandra Jachanová Doleželová, Anna Kotková, Helena Skálová, Linda Sokačová, Michaela Svatošová, Lada Wichterlová, Jaroslava Hasmanová Marhánková, Petra Hůlová, Anna Jíšová, Kateřina Jonášová, Julia Kubisa, Radka Mrzilková, Sylvia Porubánová, Lucie Slauková, Olga Škočochová-Bláhová, Petra Tenglerová

Další příspěvky: Marcela Adamusová, Kateřina Cidlinská, Maresa Feldmann, Monika Goldmann, Jaroslava Hasmanová Marhánková, Petra Hůlová, Anna Jíšová, Kateřina Jonášová, Julia Kubisa, Radka Mrzilková, Sylvia Porubánová, Lucie Slauková, Olga Škočochová-Bláhová, Petra Tenglerová

Jazyková redakce a korektury: Kristina Karasová
Grafika: eatelier.cz

ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ

